

Välfärd

SCB

Statistiska centralbyrån Statistics Sweden

Döttrar till utlandsfödda:

Får färre barn än andra svenskor

- Partiernas sympatisörer
- 100-åringarna blir allt fler
- Mammor och pappor under luppen

Nr 2
2010

Å andra sidan

Snart är det val och statistiken är hetare än någonsin. Alla vill ha en siffra att luta sina argument emot. Ofta kommer den från SCB. Här kommer en tidning som ger ytterligare fakta. Vi uppmärksammar demokratin i två artiklar. En artikel berättar om vilka partiernas väljare är – en rik dam eller en pank snubbe? Avhoppare från förtroendeuppdrag får stor uppmärksamhet, men en studie från Centrum för kommunstrategiska studier visar att det inte måste vara missnöje med tiden i fullmäktige som ligger bakom.

MEN STATISTIK I VALRÖRELSEN är ju så mycket mer än demokratistatistik. Vilken politiker har inte svängt sig med siffror från Arbetskraftsundersökningen? Kanske kan de hitta några intressanta siffror i artikeln om föräldrars deltidarbete. Och hur kommer arbetsmarknaden att se ut i framtiden? Om SCB:s prognoser över utbildade stämmer blir bara några få manliga bastioner kvar, som civilingenjör och polis. Men männen

vågar sig inte in på ”kvinnliga” utbildningar på samma sätt. Kom igen nu killar!

SEN ÄR DET DET HÄR MED DÖDEN. Den är ofrånkomlig – så även i Valfärd. Inte kan vi blunda för den sidan av livet. Vi lever längre, men hur mycket? Och varför blir kvinnor så mycket äldre än män? Männen närmar sig, men döden är ett område där det är långt kvar till jämställdhet.

UTRIKES FÖDDAS HÖGA FRUKTSAMHET verkar inte smitta av sig på deras barn. Ämnet har redan varit uppe i debatten, men här kommer nya fakta. Kanske tar diskussionen fart igen?

alexandra.kopf.axelman@scb.se

Innehåll

Lägst fruktsamhet hos döttrar till utlandsfödda	3
Var femte mamma är ensamstående	6
Pappor jobbar mest av alla.....	8
Framtidens arkitekt är en kvinna	10
Kiruna ett undantag i norr	12
Partiernas sympatisörer	13
Förtida avhopp.....	16
Ja må hon leva i hundra år!.....	18
Statistik över livsöden.....	20
Mäns livslängd närmar sig kvinnors	22
Konjunkturen påverkar intresset för högre utbildning.....	24
Notiser	26
Baksidan: Deltidsarbete i Europa	

Nästa nummer utkommer i oktober 2010

Valfärd sedan 1981

utges av
STATISTISKA CENTRALBYRÅN
med syfte att i lättillgänglig form presentera och analysera aktuell statistik om välfärd, arbetsmarknad, utbildning och befolkning. Tidskriften är öppen för bidrag från experter såväl inom som utanför SCB. Författarna svarar själva för åsikter som framförs.

© 2010, Statistiska centralbyrån
Citera gärna men ange källan:
SCB:s tidskrift Valfärd

Redaktion

Alexandra Kopf Axelman	08-506 943 51
Chefredaktör	
Susanne Ekholm	08-506 945 97
Anna Nyman	45 94
Hans Heggemann	019-17 68 10
Kenny Petersson	65 62
Peter Öberg	67 85
Åsa Westlund, layout, diagram	08-506 949 15

Redaktionsråd

Stina Andersson, ansvarig utgivare
Eva Hagsten
Jack Hansson
Kjell Jansson
Anders Sundström
Martin Villner

Adress

Tidskriften Valfärd
Statistiska centralbyrån
Box 24300, 104 51 Stockholm
Fax: 08-506 947 72
E-post: tidskriften.valfard@scb.se
Webbplats: www.scb.se/valfard

Prenumerationer

SCB, Publikationstjänsten
701 89 Örebro
Tfn: 019-17 68 00
Fax: 019-17 64 44
E-post: publ@scb.se
Prenumerationspris 2010
helår (4 nummer): 350 kr
Lösnummer: 90 kr
exkl. moms

Omslagsfoto:
Phovoir

Medlem i

**SVERIGES
TIDSKRIFT**

ISSN 1654-6710 (online)
ISSN 1651-6710 (print)
URN:NBN:SE:SCB-2010-A05T11002_pdf (pdf)

SCB Tryck Örebro, maj 2010

Lägst fruktsamhet hos döttrar till utlandsfödda

Kvinnor som själva är födda i Sverige, men har föräldrar födda utomlands, föder färre barn – inte bara än sina mödrar, som har hög fruktsamhet, utan också färre barn än kvinnor med föräldrar födda i Sverige.

SCB har tidigare studerat skillnaderna i barnafödande mellan kvinnor födda i och utanför Sverige. De studierna har visat att kvinnor som är födda inom Norden och EU har ungefär samma mönster i sitt barnafödande som kvinnor födda i Sverige. Däremot får kvinnor födda i utomeuropeiska länder med medelhög utvecklingsnivå fler barn, även om barnafödandet bland dem närmar sig inrikes föddas nivå.

EN NY STUDIE FRÅN SCB visar hur barnafödandet ser ut för kvinnor som är födda i Sverige men har koppling till ett annat land, det vill säga att en av eller båda deras föräldrar är födda utomlands. För att jämföra barnafödandet i olika grupper har vi använt oss av det summerade fruktsamhetstalet som visar det genomsnittliga antalet barn per kvinna i en grupp. Det visade sig i studien att svenskfödda kvinnor med koppling till ett annat land har lägre fruktsamhet, lägre än såväl utlandsfödda kvinnor som inrikes födda med svenskfödda föräldrar. Lägst fruktsamhetstal har de kvinnor vars båda föräldrar är födda utanför Sverige.

Fram till 2000-talets början skiljde sig inte fruktsamheten åt mellan olika grupper av kvinnor som var födda i Sverige. Men sedan dess ökar skillnaderna. Även gruppen kvinnor som har en förälder född i Sve-

rige och en utomlands har idag lägre fruktsamhet än de med svenskfödda föräldrar. År 2008 var fruktsamheten för utrikes födda 2,20 barn per kvinna. För svenskfödda kvinnor med utlandsfödda föräldrar var det 1,68 medan svenskfödda kvinnor med svenskfödda föräldrar hade en fruktsamhet motsvarande 1,86 barn per kvinna.

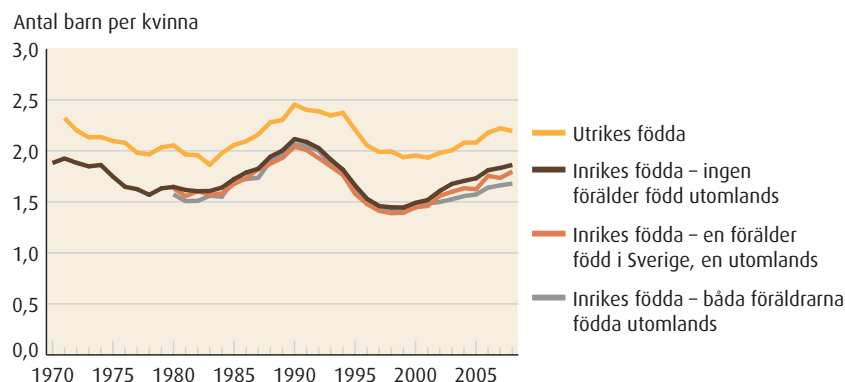
Det summerade fruktsamhetstalet är ett mått på det antal barn en kvinna i genomsnitt skulle få under sin livstid om benägenheten i olika åldrar att få barn förblev densamma som under det år man utgår från.

EN TROLIG FÖRKLARING till de ökande skillnaderna i fruktsamhet mellan kvinnor födda i

Högst fruktsamhet bland utrikes födda

Summerade fruktsamhetstal för kvinnor efter bakgrund 1970–2008

Det summerade fruktsamhetstalet är ett mått på det antal barn en kvinna i genomsnitt skulle få under sin livstid om benägenheten i olika åldrar att få barn förblev densamma som under det år man utgår från.

Benägenhet att få barn

Relativa risker för kvinnor att föda ett första barn 1998–2008. Kontrollerat för kvinnans ålder, utbildningsnivå och arbetsmarknadsstatus

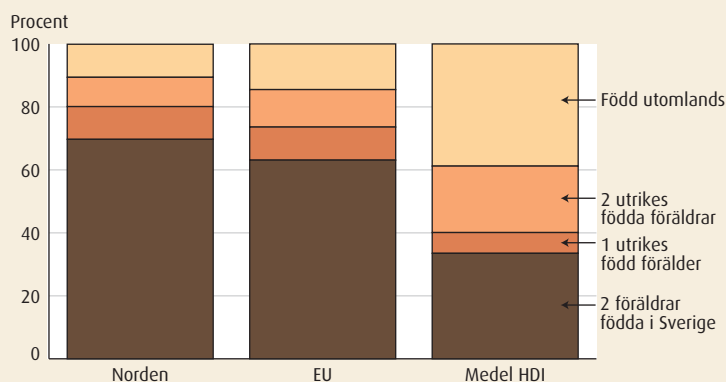
Födda i Sverige efter föräldrarnas födelse-land	Första barnet	Andra barnet	Tredje barnet
Föräldrar födda i Sverige	1	1	1
1 förälder född i Sverige, 1 i Norden	1,03*	0,94*	1,09*
1 förälder född i Sverige, 1 i EU-land	0,87*	0,95*	1,05*
1 förälder född i Sverige, 1 i land med medel HDI	0,82*	0,88*	1,18*
Föräldrar födda i Norden	1,01	0,92	1,07*
Föräldrar födda i EU-land	0,79*	0,93*	0,89*
Föräldrar födda i land m. medel HDI	0,75*	0,97	1,62*

*Signifikant på 5-procentnivån

Relativa risker fås som resultat av s.k. livsförloppsanalyser. Man utgår från en grupp som ges värdet 1, här inrikes födda med föräldrar födda i Sverige. Det innebär t.ex. att när en kvinna utan barn med föräldrar födda i ett annat EU-land har värdet 0,79 är sannolikheten att få barn ungefär 79 procent av sannolikheten för en inrikes född kvinna med föräldrar födda i Sverige.

Olika mönster för parbildning

Fördelning av mannens bakgrund efter kvinnans föräldrars födelse-land för kvinnor födda i Sverige med två utrikesfödda föräldrar. Familjer som bildats år 2004–2008

En inrikes född kvinna med föräldrar födda i land med medel HDI bildade i 67 procent av fallen familj med någon som antingen själv var född utomlands eller som hade minst en förälder som var det.

Sverige med olika bakgrund är en förändrad sammansättning av gruppen svenskfödda med koppling till ett annat land. Gruppen kvinnor i barnafödande åldrar som är födda i Sverige, men vars föräldrar inte är det, håller på att förändras.

För tio år sedan hade hälften föräldrar födda i Norden men sedan dess har andelen minskat. Andelen med föräldrar födda i ett annat EU-land har minskat sedan 1980-talet samtidigt som fler har föräldrar födda i övriga Europa. De sista åren är det dessutom en allt större andel som har föräldrar födda i utomeuropeiska länder med medelhög utvecklingsnivå. Mycket få har föräldrar födda i länder med låg utvecklingsnivå, eftersom det är en relativt ny invandringsgrupp i Sverige.

Fruktksamheten skiljer sig åt mellan inrikes födda kvinnor med olika bakgrund. Kvinnor vars föräldrar är födda i något

av EU-länderna utanför Norden har till exempel påtagligt lägre fruktsamhet än kvinnor födda i Sverige med svenskfödda föräldrar. Även kvinnor med koppling till länder utanför Europa med medelhög utvecklingsnivå har lägre fruktsamhet. Detta är en väldigt heterogen grupp där föräldrarna har ursprung från ett stort antal länder. Några av de vanligare länderna är Iran, Libanon och Syrien.

DEN LÄGRE FRUKTSAMHETEN i de här två grupperna beror framför allt på att benägenheten att få första barnet är mindre. Till viss del kan den lägre fruktsamheten sannolikt förklaras av socioekonomiska skillnader. Låg utbildningsnivå och dålig anknytning till arbetsmarknaden brukar innebära låg fruktsamhet. Av de grupper som vi tittar på här har särskilt kvinnor födda i Sverige med bak-

grund i länder med medelhög utvecklingsnivå en relativt låg utbildningsnivå och sämre anknytning till arbetsmarknaden. Men även om hänsyn tas till utbildning och anknytning till arbetsmarknaden kvarstår skillnader i benägenhet att få barn. Kvinnorna vars föräldrar är födda i utomeuropeiska länder med medelhög utvecklingsnivå har fortfarande 25 procent lägre benägenhet att få ett första barn jämfört med svenskfödda kvinnor med svenskfödda föräldrar.

Den mindre benägenheten att få barn beror alltså inte enbart på skillnader i utbildning och arbete. Det är troligt att även andra faktorer ligger bakom. När det gäller kvinnor som har föräldrar födda inom EU skulle en förklarande faktor kunna vara föräldrarnas egen fruktsamhetsnivå. Ett flertal studier har visat på samband mellan föräldrars och barns fruktsamhet. Utrikes födda

Human Development Index

är ett index som mäter välfärdsnivån i olika länder. Det grundar sig på statistik över befolkningens förväntade livslängd, bruttonationalprodukt (BNP) per invånare och utbildningsnivå. Länderna delas in i tre grupper: högt utvecklade länder (hög HDI), medelutvecklade länder (medel HDI) och lågt utvecklade länder (låg HDI). Indexet beräknas och uppdateras årligen av FN. I den här studien har 2007 års indelning använts.

Lästips

Födda i Sverige – ändå olika? Betydelsen av föräldrarnas födelse-land. SCB

Rapporten beskriver familjebildning, barnafödande, migration och dödlighet hos personer som själva är födda i Sverige, men har föräldrar födda utomlands.

med bakgrund från ett EU-land har haft ett något lägre fruktsamhetstal än svenskfödda åtminstone sedan slutet av 1980-talet.

Foto: Corbis

FAKTA

Om undersökningen

Den information som använts för beräkningarna har hämtats från flegenerationsregistret och historiska befolkningsregistret. Endast barn födda i Sverige inkluderas. Uppgifter om utbildningsnivå och arbetsmarknadsstatus har hämtats från utbildningsregistret och Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS).

Föräldrarnas låga fruktsamhetstal fungerar inte som förklaring för de kvinnor som är födda i Sverige men vars föräldrar är födda i medelutvecklade länder utanför Europa. De kvinnornas föräldrar har höga fruktsamhetstal. En förklaring skulle istället kunna vara att kvinnorna har ett annorlunda parbildningsbeteende. Det i sin tur skulle kunna leda till en minskad benägenhet att få barn.

STATISTIK OM FAMILJEBILDNING tyder på att många som är födda i Sverige, men vars föräldrar är födda i utomeuropeiska länder, bildar familj med någon som också har koppling till ett annat land. Bland dem som bildade familj 2004–2008 så bildade två tredjedelar familj med någon som antingen själv var född utomlands, eller som hade minst en förälder som var det. Som jämförelse var det bara en femtedel av de svenskfödda kvinnorna med svenskfödda föräldrar som bildade familj med någon som hade koppling till ett annat land.

Fenomenet kan ha flera förklaringar. Många med koppling till andra länder bor i områden med hög koncentration av personer som också har det, och har därför stor chans att träffa någon med en sådan bakgrund. Det kan också bero på att man vill att partnern har liknande bakgrund som man själv.

HUR UTVECKLINGEN av barnafödande och familjebildning kommer att se ut framöver för inrikes födda med utrikes födda föräldrar är osäkert. Gruppernas sammansättning förändras över tid. Den del av befolkningen som har utrikes födda föräldrar och som idag är i barnafödande åldrar skiljer sig från den som kommer att finnas om 20–30 år. Idag är det vanligast att de har föräldrar som är födda i Norden. Bland framtidens medborgare med koppling till ett annat land kommer det att vara vanligare med föräldrar som är födda i medelutvecklade länder utanför Europa.

Författarna

Lotta Persson och Lena Lundkvist är demografer på prognosinstitutet på SCB

Lotta Persson
tfn: 08-506 942 11
e-post: lotta.persson@scb.se

Lena Lundkvist
tfn: 08-506 946 78
e-post: lena.lundkvist@scb.se

Var femte mamma är ensamstående

Lågutbildade mammor är ensamstående i större utsträckning än mammor med högre utbildningsnivå. Föräldrars utbildningsnivå har inte bara betydelse för hur deras familjer ser ut, utan också för hur många barn de har.

Idag finns ungefär 1 miljon mammor och nästan lika många pappor med hemmaboende barn under 18 år. Man ser ofta beskrivningar av vilka familjetyper barn bor i, men föräldrarnas familjer beskrivs sällan. Hur familjerna ser ut varierar mellan mammor och pappor och mellan personer med olika utbildningsnivå.

ENSAMSTÄENDE FÖRÄLDRAR är vanligast bland lågutbildade. De mammor som har en för-gymnasial utbildning som högst, är ensamstående i större utsträckning än mammor med högre utbildning. I viss mån gäller även att pappor med kort utbildning oftare är ensamstående med barn. Att bo i en ombildad familj är också

vanligare bland föräldrar med för-gymnasial utbildning än bland dem som har en högre utbildningsnivå.

Det allra vanligaste är trots allt en så kallad traditionell familj där mammor och pappor bor tillsammans med varandra och sina gemensamma barn. I en sådan familj bor 85 procent av papporna och 72 procent av mammorna. Att en lägre andel mammor än pappor bor i en traditionell familj beror på att barnen oftare bor hos mamman i de fall föräldrarna inte bor tillsammans.

I BEFOLKNINGSSTATISTIKEN räknas man som förälder till ett hemmaboende barn om barnet är folkbokfört i hushållet. Ett barn kan bara vara folkbokfört

Större andel pappor än mammor bor i traditionella familjer

Familjetyper bland föräldrar med hemmaboende barn

	Traditionell	Ombildad	Ensamstående	Övriga	Summa
Mammor	72 %	8 %	20 %	0 %	100 %
Pappor	85 %	9 %	6 %	1 %	100 %

i ett hushåll. För föräldrar som separerat innebär det att bara den förälder som barnet är folkbokfört hos anses bo med barnet även om barnet bor växelvis hos båda föräldrarna. Det är 176 000 pappor och 30 000 mammor som inte är folkbokförda tillsammans med något av sina barn.

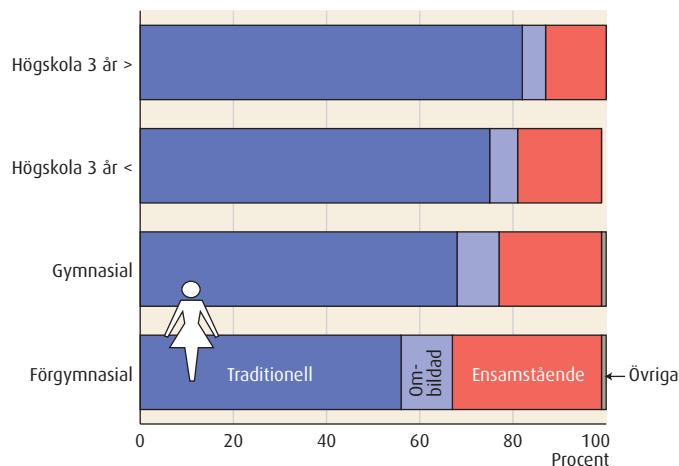
Något mindre än var tionde mamma och pappa bor i en ombildad familj tillsammans med en ny partner och barn under 18 år. I en ombildad familj kan man bo både med egna barn sedan tidigare, partners tidigare barn och med gemensamma barn.

AV DE FÖRÄLDRAR som bor med barn är det vanligast att man bor med två barn. Det gör mer än 4 av 10 föräldrar. Nästan lika många bor med ett barn medan 12 procent bor med tre barn. Att bo med fler än tre barn är ovanligt.

Artikeln handlar om de föräldrar som bor tillsammans med sina eller andras barn under 18 år. Det görs ingen åtskillnad om man är förälder till adopterade, biologiska eller andras barn. Den som bor tillsammans med andras barn räknas bara som förälder om han eller hon är gift med barnets förälder eller om de har andra gemensamma barn.

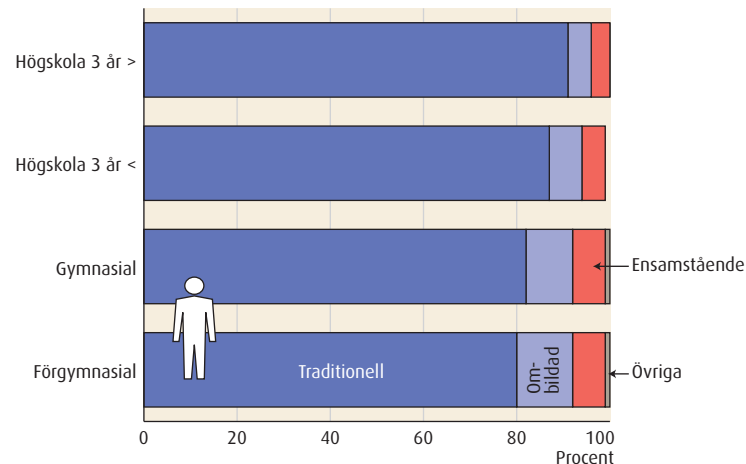
Fler ensamstående föräldrar bland lågutbildade

Familjetyper efter utbildningsnivå bland mammor med hemmaboende barn

Mammor med låg utbildningsnivå är ensamstående i större utsträckning än mammor med hög utbildningsnivå.

Familjetyper efter utbildningsnivå bland pappor med hemmaboende barn

En större andel pappor bor i en traditionell familj än mammor. Det beror på att barnen oftare bor hos mamman om föräldrarna inte bor tillsammans.

FÖRÄLDRARNAS UTBILDNINGSNIVÅ har samband inte bara med familjetypen, utan också med hur många barn de bor med. Det är vanligare bland föräldrar med

förgymnasial utbildning att bara ha ett barn. Även att ha fyra eller fler barn är vanligare bland förgymnasialt utbildade föräldrar.

Att ha endast ett barn är också vanligare bland ensamstående föräldrar. 60 procent av de ensamstående mammorna och 69 procent av papporna

har ett barn. De ombildade familjerna är till 25 procent enbarnsfamiljer. ●

Fyra barn eller fler är vanligast bland lågutbildade föräldrar.

Författare

Edith Ringmar

var under hösten 2009 praktikant och arbetade med barnstatistik på SCB:s Prognosinstitut.

För information om artikeln kontakta Karin Lundström
tfn: 08-506 941 87
e-post: karin.lundstrom@scb.se

På tal om kvinnor och män

Den 6 juli publiceras en ny utgåva av den välkända fickboken *På tal om kvinnor och män. Lathund om jämställdhet*. Boken, som blivit oumbärlig för många, innehåller aktuell statistik om kvinnor och män inom ett stort antal områden. Den ges även ut i en engelsk översättning, *Women and men in Sweden. Facts and figures*.

Boken publiceras den 6 juli på www.scb.se. Den går också att beställa i tryckt form via e-post: publ@scb.se

Pappor jobbar mest av alla

Mammor anpassar sin arbetstid efter barnens ålder och antal. Pappor går däremot genom yrkeslivet relativt opåverkad av föräldraskapet. Deltid är ovanligt bland dem.

Det var ungefär 4,5 miljoner svenskar som var sysselsatta det fjärde kvartalet 2009, enligt SCB:s arbetskraftsundersökning. Av dessa var det drygt 2 miljoner som bodde tillsammans med barn under 25 år. Cirka en halv miljon bodde med barn som var två år eller yngre, medan övriga hade äldre barn.

HUR SER FÖRÄLDRARNAS arbetstid ut? Det är framför allt kvinnor som har kortare arbetstid. Över 90 procent av de sysselsatta männen i åldern 25–54 år med barn hemma arbetar heltid, jämfört med knappt 66 procent av kvinnorna.

Pappor jobbar mer än andra män. Om man jämför pappor med män som inte bor med barn så visar det sig att andelen som arbetar heltid är 89 procent för de utan barn, men 93 procent för papporna. Andelen heltidsarbetande kvinnor är däremot 76 procent för de utan barn, men 66 procent för mammorna. Mammor arbetar alltså deltid i större utsträckning än andra kvinnor, men för papporna är det tvärt om.

BARNENS ÅLDER har betydelse för mammornas arbetstid. När yngsta barnet är i förskoleåldern arbetar omkring 60 procent av mammorna heltid. När det yngsta barnet går i högstadiet är det 70 procent. Pappornas arbetstider påverkas ytterst lite av barnens ålder.

Foto: Johan Ödman

ANTALET BARN i familjen har också betydelse för kvinnors arbetstid. Kvinnor med ett barn arbetar heltid till omkring 70 procent medan kvinnor med 2–4 barn arbetar heltid till 63 procent. Pappors arbetstider påverkas mycket lite av hur många barn det finns i familjen.

ÄR FÖRÄLDRASKAPET orsaken till deltiden eller finns det också andra skäl? Bland mammor är

den vanligaste orsaken till deltid att ta hand om barn.

De pappor som jobbar deltid är betydligt färre. För dem är den vanligaste orsaken till deltid att heltidsjobb saknas. Bland de pappor som jobbar deltid är det en femtedel som gör det för att ta hand om barn.

FÖR DE FLESTA är det inte tillgång till dagisplats eller annan tillsyn av barnen som avgör om man

jobbar deltid. Endast omkring 5 procent av de som deltidsarbetar på grund av vård av barn skulle vilja arbeta heltid om lämplig barntillsyn ordnades. ●

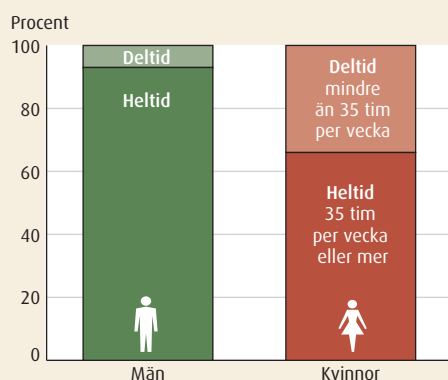
FAKTA

I arbetskraftsundersökningen kan man betraktas som hemmaboende barn till och med 24 års ålder. De som deltar i undersökningen får själva uppge hur många barn som bor i hushållet och hur gamla de är.

På baksidan av tidningen kan du se hur vanligt deltidsarbete är bland kvinnor och män i Europa.

Deltid är ovanligt bland pappor

Sysselsatta män och kvinnor i åldern 25-54 år med hemmavarande barn, uppdelat efter arbetstidens längd, fjärde kvartalet 2009

Det är mycket ovanligt att män jobbar deltid, även när de har barn hemma.

Heltid ovanligare bland mammor med flera barn

Heltidsarbetande män och kvinnor i åldern 25-54 år med hemmavarande barn, uppdelat efter antal barn, fjärde kvartalet 2009

Antalet barn i familjen påverkar mammors arbetstid mer än pappors.

Författare

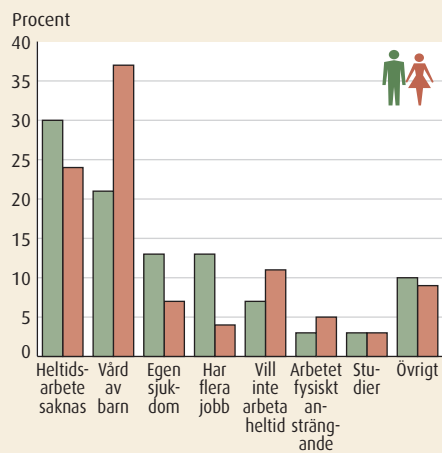

Kerstin Fredriksson

arbetar med arbetsmiljöstatistik och arbetskraftsundersökningen på SCB
 tfn: 08-506 940 41
 e-post: kerstin.fredriksson2@scb.se

Pappor deltidssarbetar i väntan på heltidsjobb

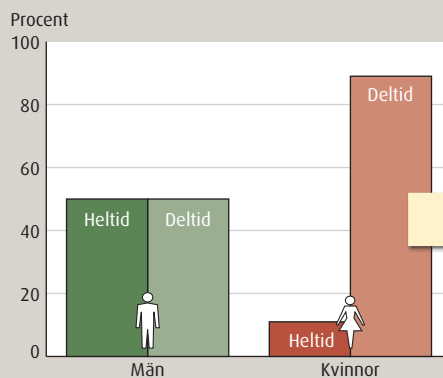
Orsak till deltidssarbete bland män och kvinnor i åldern 25-54 år med hemmavarande barn, fjärde kvartalet 2009

Orsakerna till deltid skiljer sig åt för kvinnor och män. Många kvinnor och män önskar dock ett heltidsarbete.

Stor skillnad i arbetstid mellan undersysselsatta mammor och pappor

Undersysselsatta män och kvinnor i åldern 25-54 år med hemmavarande barn uppdelat efter arbetstidens längd, fjärde kvartalet 2009

41 000 pappor och 77 000 mammor är undersysselsatta. De kan och vill jobba mer än idag.

Vill och kan jobba mer

Arbetskraftsundersökningen vill bland annat belysa hur många som vill och kan jobba mer än de gör idag – hur många som faktiskt kan ta ett jobb i en nära framtid. Dessa kallas för undersysselsatta. 41 000 pappor och 77 000 mammor i artikeln är undersysselsatta. Hälften av dessa pappor arbetar redan heltid, men vill ändå arbeta mer. De undersysselsatta mammorna är till övervägande del deltidssarbetande.

Framtidens arkitekt är en kvinna

Kvinnor och män gör idag annorlunda utbildningsval än tidigare. Andelen kvinnor som studerar vidare har också ökat. Relationen mellan könen kommer därför förändras inom många grupper av högt utbildade.

Utbildningsnivån fortsätter att stiga i Sverige. I dag har 35 procent av befolkningen i åldern 20–64 år någon form av eftergymnasial utbildning. År 2030 beräknas andelen ha ökat till 44 procent. Det visar SCB:s prognoser över tillskottet på utbildade.

Det är framför allt kvinnorna som höjer sin utbildningsnivå. I dag har 39 procent av kvinnorna i åldern 20–64 år en eftergymnasial utbildning. Den andelen beräknas öka till drygt 50 procent år 2030. Även andelen män med eftergymnasial utbildning väntas öka från 31 till 36 procent.

I prognosen blir kvinnors utbildningsnivå allt högre. Det har under många år varit allt fler kvinnor som väljer en högskoleförberedande gymna-

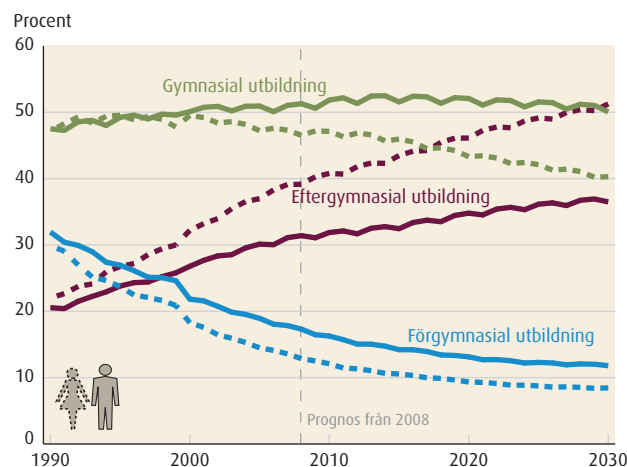
sieutbildning och därefter studerar vidare. I prognosen slår de redan inträffade förändringarna igenom och utvecklingen förväntas fortsätta. Männen antas däremot i lika stor utsträckning som tidigare skaffa sig en yrkesutbildning redan i gymnasieskolan.

KVINNER GÖR enligt prognosen inbrytningar på traditionellt, manligt dominerade utbildningar på eftergymnasial nivå. Kvinnorna är redan nu påtagligt välrepresenterade i långa, eftergymnasiala utbildningar som bland annat arkitektutbildningen. Av 36 studerade utbildningar på eftergymnasial nivå ökar kvinnornas andel i 22.

Inom några utbildningsgrupper väntas männen förbli i majoritet. Det gäller bland

Allt fler har en eftergymnasial utbildning

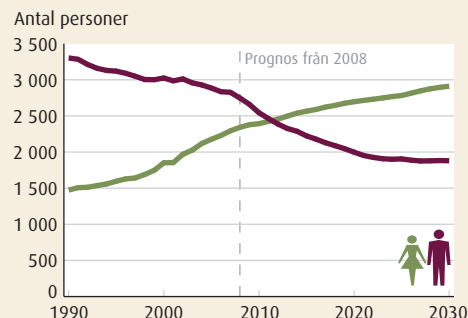
Befolkningen i åldern 20–64 år fördelad efter högsta utbildning

Andelen med eftergymnasial utbildning väntas öka snabbare för kvinnor än för män.

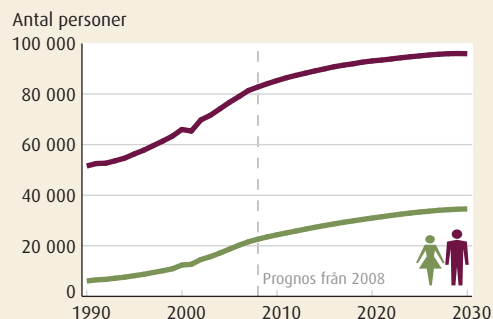
En ökande andel av de arkitektutbildade är kvinnor

Antal personer i åldern 20–64 år med arkitektutbildning

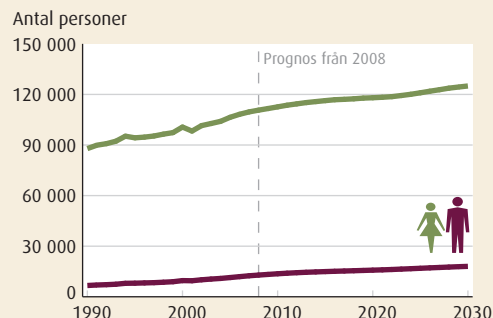
Många män med civilingenjörsutbildning

Antal personer i åldern 20–64 år med civilingenjörsutbildning

Könsfördelningen bland sjuksköterskeutbildade väntas inte ändras nämnvärt

Antal personer i åldern 20–64 år med sjuksköterskeutbildning

annat utbildningar till civilingenjör, högskole- och gymnasieingenjör, polis, skogsvetenskapliga utbildningar och transportutbildningar, även om andelen kvinnor beräknas öka framöver.

Prognoserna visar att männen inte i någon nämnvärd grad väntas göra inbrytningar i utbildningar där det stora flertalet sedan lång tid varit kvinnor, trots att andelen av alla män som deltar i eftergymnasiala utbildningar väntas öka fram till år 2030. Typiska kvinnoutbildningar förväntas i stor utsträckning förbli så. Utbildning till exempelvis sjuksköterska är en sådan, även om en viss ökning av antalet män som söker sig till denna utbildning kan skönjas.

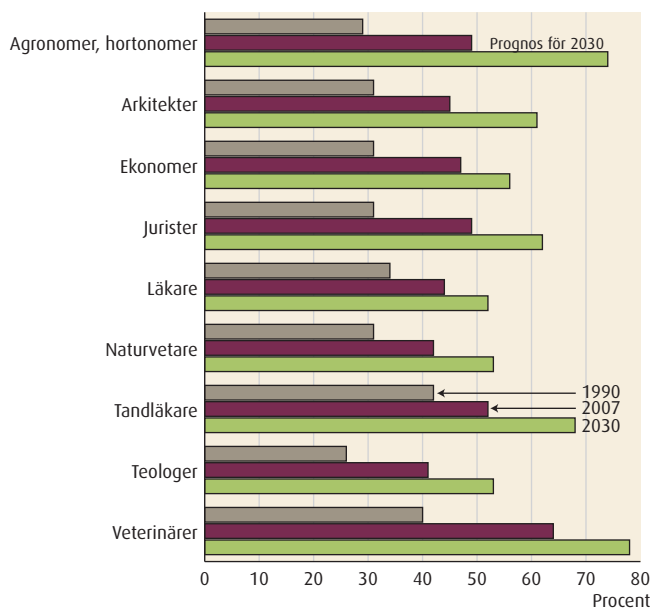
REDAN NU PÅVERKAS arbetsmarknaden av den ändrade relationen mellan könen inom många

utbildningar. För många yrken som kräver en eftergymnasial utbildning ökar andelen kvinnor. Männen är i majoritet i äldre åldersgrupper medan kvinnorna dominerar i de yngre. Detta gäller till exempel inom yrkena agronomer, arkitekter, ekonomer, jurister, läkare, naturvetare, tandläkare, teologer och veterinärer. I dessa yrken är omkring 70 procent män i den äldsta åldersgruppen. I den yngsta åldersgruppen är förhållandena nästan de omvända.

Vad kommer denna förskjutning av utbildningsvalen på sikt att innebära? Hur blir förändringarna i samhället och på arbetsplatserna? Tidigare studier har ibland kunnat påvisa att när andelen kvinnor ökar i ett yrke som tidigare haft en manlig majoritet, så har exempelvis lönerna sjunkit. ●

Andelen kvinnor ökar dramatiskt i många utbildningsgrupper

Andel kvinnor i åldern 20–64 år i några utbildningsgrupper där andelen kvinnor väntas öka. Faktiska värden för åren 1990 och 2007

Mer än fyra femtedelar av alla med veterinärbildning förväntas vara kvinnor år 2030.

Foto: Tetra Images

FAKTA

Hur gör SCB prognoser över tillgången på utbildade?

Resultaten bygger på en registerstudie över samtliga personer i åldern 20–64 år med uppgifter hämtade från SCB:s register över befolkningens utbildning.

Beräkningarna över tillgången på utbildade framöver utgår från dagens utbildningsdimensionering. Det betyder att i stort sett alla ungdomar antas börja gymnasieskolan och att deras fördelning på inriktning/program förblir densamma. Detsamma gäller i stort för nybörjare i högskolan. Slutligen antas att andelen som fullbordar en gymnasieutbildning eller en eftergymnasial utbildning ligger kvar på dagens nivå.

Hur beräkningarna över den framtida tillgången på utbildade fram till 2030 är gjorda finns beskrivet i SCB:s publikation: *Trender och prognoser 2008* – med sikte på år 2030.

Lästips

Könsstrukturen per utbildning och yrke 1990–2030
SCB

Författare

Ingrid Bergström-Levander
arbetar med utbildningsprognoser på SCB
tfn: 08-506 949 60
e-post: ingrid.bergleva@scb.se

Kiruna ett undantag i norr

Omfattningen av samhällets ekonomiska ersättningar till arbetslösa och sjuka diskuteras ofta. Under 2008 motsvarade dessa ersättningar drygt 6 procent av nettoinkomsterna, men de regionala skillnaderna är stora.

Den totala nettoinkomsten – det vill säga samtliga inkomster efter skatt för Sveriges befolkning 20–64 år – uppgick 2008 till närmare 1 200 miljarder kronor. Av detta belopp var 77 miljarder kronor arbetsmarknadsstöd, sjukpenning samt sjuk- och aktivitetsersättning. Det motsvarar drygt 14 000 kronor per person. Dessa ersättningar stod därmed för 6,4 procent av nettoinkomsten under 2008.

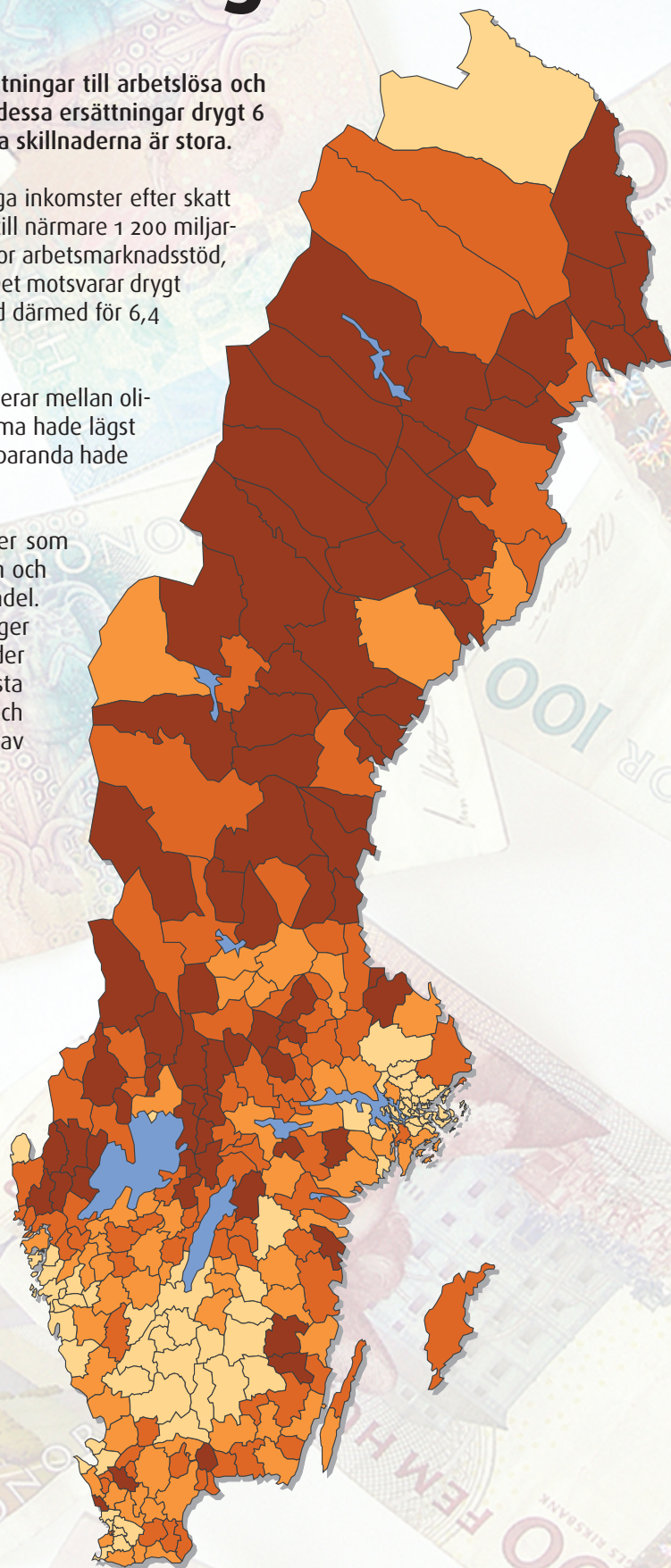
ERSÄTTNINGARNAS ANDEL av nettoinkomsten varierar mellan olika kommuner. Danderyd, Lidingö, Täby och Lomma hade lägst andel 2008, under 3 procent. Ljusnarsberg och Haparanda hade högst andel, nästan 14 procent.

I STOCKHOLMS LÄN finns 15 av de 20 kommuner som har lägst andel. Också i övriga storstadsområden och i Småland finns många kommuner med låg andel. De allra flesta kommunerna med hög andel ligger i Norrland och i Bergslagen, men Kiruna låg under genomsnittet för hela riket. Av Sveriges 20 största kommuner hade Nacka lägst andel följt av Lund och Stockholm. Högst andel hade Norrköping, följt av Gävle och Sundsvall.

Andel av nettoinkomsten som kommer från arbetsmarknadsstöd, sjukpenning och sjuk-/aktivitetsersättning för befolkningen 20–64 år, procent

- 9,0 –
- 7,5 – 9
- 6,4 – 7,5
- – 6,4

Andelen för hela riket = 6,4

Partiernas sympatisörer

Centersympatisören är en pensionär, kristdemokraten en kvinna. Miljöpartiets anhängare är högutbildade, precis som Folkpartiets. Det är inte Socialdemokraternas. Vänsterpartiets stödtrupper är unga, medan Moderaternas är medelålders och välbärgade. Om man generaliserar alltså.

Det är valår i år och i vanlig ordning presenteras en strid ström av väljarundersökningar. Förutom valresultatet vid ett hypotetiskt riksdagsval redovisar dessa undersökningar även hur starkt stöd partierna har i vissa väljargrupper.

ETT ANNAT SÄTT att studera opinionen är att utgå från respektive partis sympatisörer och se hur de fördelar sig efter exempelvis kön, ålder och utbildning. På så vis kan man åskådliggöra skillnader mellan partier som annars är svåra att upptäcka. För att kunna studera opinionen på det sättet krävs dock att man har ett stort antal intervju-svar att utgå ifrån. SCB:s Partisympatiundersökning (PSU) är med sitt urval om cirka 9 000 personer den största väljarundersökning som regelbundet mäter den svenska opinionen.

Baserat på resultaten i undersökningen i november 2009 har SCB gjort en specialstudie av de olika partiernas sympatisörer. Det bör i sammanhanget framhållas att även om partiernas stöd i väljarkåren kan variera betydligt över tid så är sammansättningen av partiernas sympatisörer jämförelsevis stabil.

HUR SER DÅ PARTIERNAS sympatisörer ut enligt studien? Om man ser till blocken är det något fler män än kvinnor som sympatiserar med den borgerliga alliansen, och omvänt är

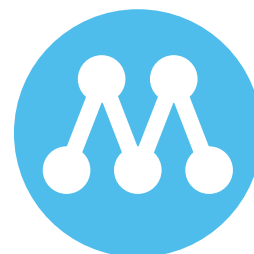
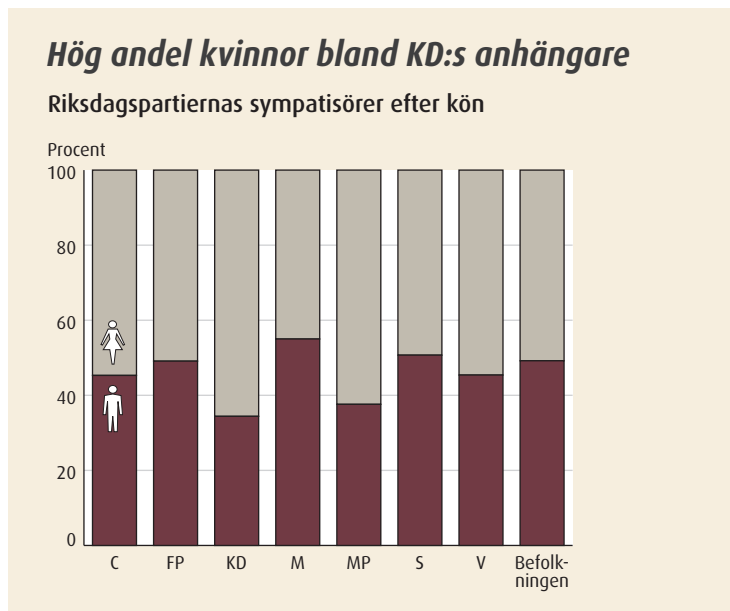
det en svag övervikt av kvinnor bland de rödgröna. Skillnaderna blir dock tydligare om man studerar de enskilda partierna.

Av de moderata sympatisörerna är ungefär 55 procent män, vilket är mest bland riksdagspartierna. Centerpartiet och Vänsterpartiet har en övervikt kvinnor av ungefär samma storlek. Bland Socialdemokraternas och Folkpartiets sympatisörer är könsfördelningen förhållandevis jämn. De partier som skiljer ut sig är Miljöpartiet och Kristdemokraterna. Där är andelen kvinnor bland sympatisörerna 62 respektive 66 procent.

OM MAN SER TILL ÅLDERSGRUPPER finns klara skillnader mellan blocken. De rödgröna har en

större andel unga bland sina sympatisörer än vad alliansen har. Det beror framför allt på att Vänsterpartiet och Miljöpartiet har en stor andel unga bland sina anhängare. Bland dem som sympatiserar med Miljöpartiet är nästan 30 procent under 30 år. Motsvarande andel bland Centerpartiets sympatisörer är 7 procent, vilket är minst bland riksdagspartierna. Av dem som har rösträtt är 19 procent under 30 år. Av Centerpartiets sympatisörer är mer än två tredjedelar över 50 år; av Miljöpartiets endast en dryg tredjedel.

Om man ser till dem som nått pensionsåldern är Vänsterpartiet och Miljöpartiet de partier som har de minsta andelarna pensionärer bland sina

sympatisörer med 13 respektive 11 procent. Centerpartiet har den största andelen som är 65 år eller äldre, hela 38 procent av partiets sympatisörer är ålderspensionärer. I befolkningen utgör åldersgruppen 24 procent. Sett över de närmaste åren kommer åldersgruppen att öka i storlek i takt med att de stora kullarna som föddes

under andra halvan av 1940-talet når pensionsåldern. Det kommer förmodligen också att återspeglas bland samtliga partiers sympatisörer.

I BEFOLKNINGEN har andelen utrikes födda ökat med tiden. Bland svenska medborgare över 18 år utgör gruppen i dag 11 procent. Av dem som sympatiserar

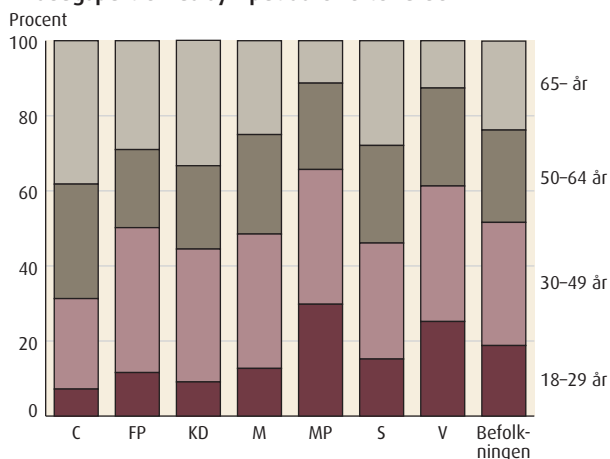
med de rödgröna är 13 procent utrikes födda. Motsvarande andel bland alliansens sympatisörer är 8 procent. Bland de rödgröna partierna är det framför allt Socialdemokraterna och Vänsterpartiet som har en stor andel av sina anhängare som är födda utomlands, cirka 15 procent. Bland partierna i alliansen är det främst Centerpartiet som

har relativt sett få utrikes födda bland sina sympatisörer, endast 2 procent. Det hänger delvis samman med att Centerpartiet har svagare stöd i storstäderna där andelen utrikesfödda är stor.

OM VI GÅR VIDARE och studerar utbildningsnivåer kan vi se stora skillnader mellan partierna.

MP har unga anhängare

Riksdagspartiernas sympatisörer efter ålder

C:s anhängare är födda i Sverige

Riksdagspartiernas sympatisörer efter födelseland

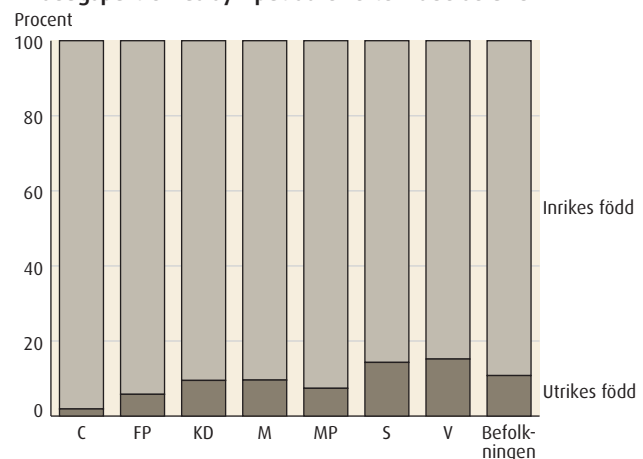
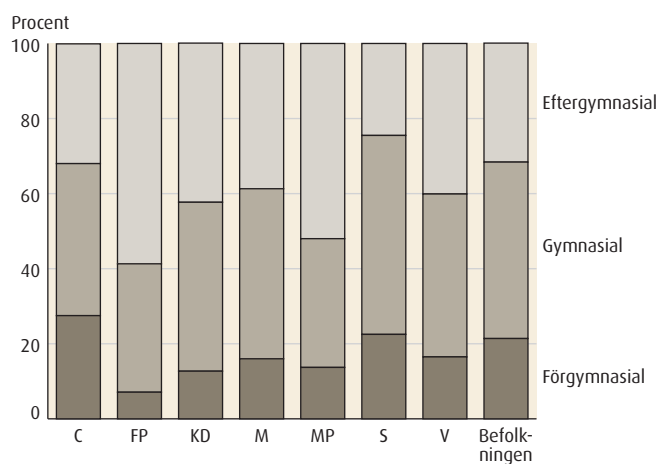

Foto: Jan-Åge Haaland

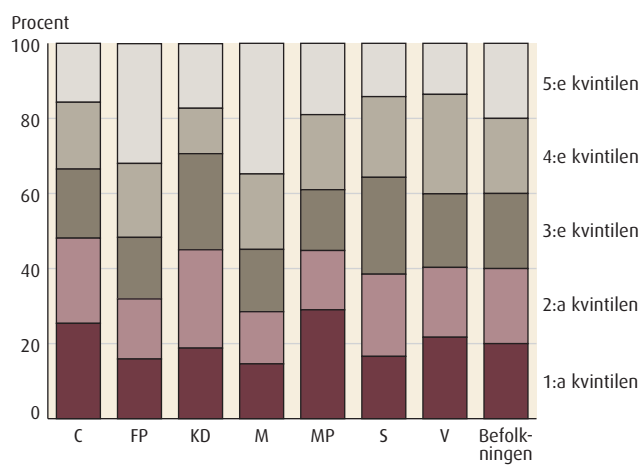
Många högtbildade bland FP:s anhängare

Riksdagspartiernas sympatisörer efter utbildning

M-anhängare tjänar bra

Riksdagspartiernas sympatisörer efter inkomst

FAKTA

Om Partisympatiundersökningen

Partisympatiundersökningen (PSU) har gjorts årligen i maj och november sedan 1972 med ett uppehåll 1981–1983. Den finansieras med anslag från Sveriges riksdag.

Undersökningen görs genom telefonintervjuer med ett sannolikhetsurval omfattande cirka 9 000 röstberättigade personer. De redovisningar som presenteras här baseras på PSU i november 2009.

Utöver intervjuer har även uppgifter från SCB:s befolkningsregister, utbildningsregister, samt inkomst- och taxeringsregister använts. Nästa PSU kommer att publiceras den 10 juni 2010.

Delar man upp befolkningen i 5 lika stora grupper innehåller kvintil 1 de 20 % av befolkningen som har lägst inkomst och kvintil 5 de 20 % som har högst inkomst.

Det är två partier, Folkpartiet och Miljöpartiet, som har en majoritet högskoleutbildade bland sina sympatisörer. Bland Folkpartiets anhängare är andelen hela 59 procent. Motsvarande andel i befolkningen är 32 procent. De partier där högt utbildade utgör minst andel av sympatisörerna är Centerpartiet och Socialdemokraterna.

Moderaterna och Folkpartiet har förhållandevis många sympatisörer i de högre inkomstskikten. Skillnaden är stor när man jämför med de rödgröna partierna men även när man jämför med Centerpartiet och Kristdemokraterna.

DE FÖRDELNINGAR av partiernas sympatisörer som redovisats här avser opinionsläget i november 2009. Om man jämför med hur det såg ut strax efter valet, i november 2006, har det skett tydliga förändringar

i väljaropinionen. Exempelvis har Miljöpartiet gått fram starkt, i synnerhet bland unga kvinnor. Men även om väljarstödet förändras är profilerna för partiernas sympatisörer förhållandevis stabila. Om man studerar sammansättningen av partiernas sympatisörer är det små skillnader mellan de två tidpunkterna.

Hur ska man då se på de redovisningar som har presenterats här? Å ena sidan gäller det för partierna att veta hur deras skaror av sympatisörer ser ut för att kunna mobilisera dem på valdagen. Å andra sidan kan

de inte enbart fokusera på dem. Då alla partier strävar efter att öka sitt stöd gäller det att även nå ut till nya grupper. Och då är det viktigt att veta vilka man inte lyckats lika bra med att nå ut till.

Författarna

Mikaela Järnbert och Richard Öhrvall arbetar med demokrati-statistik på SCB

Mikaela Järnbert
tfn: 08-506 942 43
e-post: mikaela.jarnbert@scb.se

Richard Öhrvall
tfn: 08-506 941 58
e-post: richard.ohrvall@scb.se

Förtida avhopp

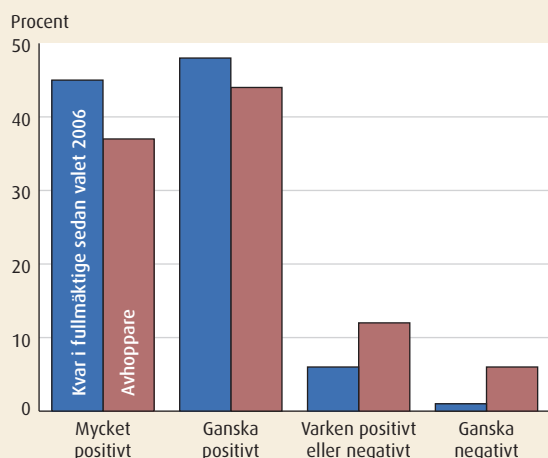

Foto bakgrund: Lena Bläsjö-Jansson

Var sjätte person som valdes in i kommunfullmäktige år 2002 hoppade av sitt uppdrag innan mandatperiodens slut. Särskilt vanligt var det bland unga. Men avhopparna är inte missnöjda med sin tid i fullmäktige.

Flertalet nöjda med tiden i fullmäktige

Hur tiden i fullmäktige upplevdes/upplevs bland dem som hoppat av respektive sitter kvar

Mer än 8 av 10 som hoppat av sitt uppdrag uppger ändå att de är ganska eller mycket nöjda med tiden där.

Hur mår den svenska demokratin? Sett över en längre tid har valdeltagandet sjunkit samtidigt som politikermisstron ökat. De politiska partierna tappar medlemmar och har problem med att rekrytera folk till förtroendeuppdrag. Dessutom är det vanligt att de som trots allt tar på sig uppdrag väljer att hoppa av i förtid. Av dem som valdes in i kommunfullmäktige år 2002 lämnade nästan var sjätte sitt uppdrag innan mandatperiodens slut. Och då avhopp är särskilt vanligt bland unga politiker är det inte konstigt att många tagit dessa avhopp som intäkt för att något är fel på det svenska politiska systemet.

DEN SVENSKA DEMOKRATIN är som i stort sett alla nutida demokratier partibaserad. Partierna ska fungera som en länk mellan medborgarna och de folkvalda beslutsfattarna. Det innefattar dels att fånga upp och väga

samman medborgarnas olika viljor och önskemål, dels att förklara och förankra beslut bland medborgarna. Ytterligare en viktig roll för partierna är att rekrytera och utbilda förtroendevalda till politiska poster. Vad gäller samtliga dessa funktioner kan man notera tecken på att partierna i dag har bekymmer.

Sedan början av 1990-talet har partiernas medlemsskaror halverats. Samtidigt har partierna på olika sätt blivit mindre beroende av sina medlemmar. Väljarnas åsikter kan fångas via opinionsmätningar och fokusgrupper istället för att inhämtas från gräsrotterna och det politiska budskapet kan kommuniceras via televisionen och andra medier. Partierna behöver inte heller ha stora medlemsskaror av ekonomiska skäl eftersom de till stor del finansieras med skattepengar. Intäkter från medlemsavgifter utgör numera en bråkdel av partiernas ekonomi.

Bortsett från att det kan påverka partiernas legitimitet tycks det alltså inte som om de minskade medlemstalen behöver innebära några akuta problem för dem. Men ett viktigt och reellt problem som uppstår av minskade medlemsskaror är att partierna får allt svårare att få tag på personer som är villiga att stå på valsedlar och ta på sig politiska förtroendeuppdrag. I det sammanhanget blir det naturligtvis extra bekymmersamt om de personer som trots allt ställer upp väljer att hoppa av sina uppdrag.

EN UNDERSÖKNING AV fullmäktig-ledamöter i Östergötland som nyligen genomförts av Centrum för kommunstrategiska studier (CKS) vid Linköpings universitet visar att drygt 80 procent av dem som hoppat av fullmäktige har en mycket eller ganska positiv syn på sin tid i kommunalpolitiken. Endast 6 procent uppger att de upplevde tiden ganska negativ och ingen att den upplevdes som mycket negativ. Skillnaden mellan avhopparna och de som sitter kvar är liten – avhopparna är helt enkelt inte särskilt missnöjda med tiden i fullmäktige.

När man studerar avhopp från politiken brukar man dela in dem efter om de sker av politiska eller privata skäl. Politiska skäl har med det politiska uppdraget att göra. Det innefattar även skäl som beror på rollen som förtroendevald i förhållande till media och allmänheten. Med privata skäl avses skäl som inte har med förtroendeuppdraget att göra. Det kan exempelvis vara hälsoskäl eller flyttning. Med utgångspunkten att studera hur den svenska demokratin fungerar är det bekymmersamt om avhopp huvudsakligen görs av politiska skäl.

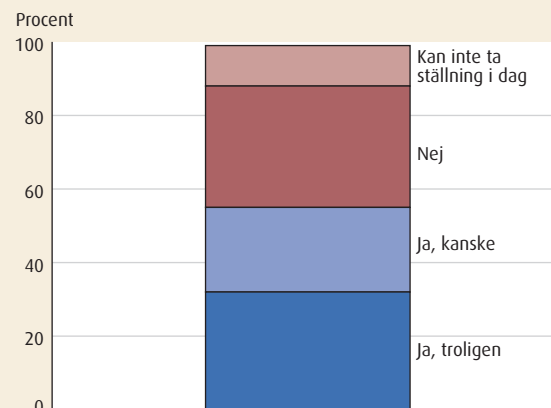
UNDERSÖKNINGEN AV kommunpolitiker i Östergötland visar att det framför allt är privata skäl som ligger bakom avhopp. Av dem som lämnat fullmäktige uppger 62 procent det. Politiska skäl lyfts fram av 25 procent och 13 procent uppger att politiska och privata skäl var lika viktiga för deras avhopp. De privata skäl som främst anges är flytt från kommunen och förhållanden i arbetslivet. Det kan i många fall vara svårt att kombinera arbetsliv och politik. De som har besvarat undersökningen har lyft fram betydelsen av chefer och arbetskamrater som har förståelse för att det politiska engagemanget kräver tid.

De politiska skäl som trots allt lyfts fram handlar framför allt om att avhopparna anser att fullmäktige har för lite makt och att debatterna i för stor utsträckning följer partilinjerna till nackdel för saksdiskussionerna. Ett annat skäl som framhålls är att uppdraget känns meningslöst då man som enskild ledamot inte kan påverka besluten. Samtidigt förtjänar det att understrykas att det är endast en minoritet som framför att politiska skäl ligger bakom att de hoppat av.

UNDERSÖKNINGEN GER med andra ord en mindre dyster bild av politiken än den som vanligtvis förs fram. Resultaten tyder på att det är framför allt privata skäl som ligger bakom avhopp och de allra flesta som lämnat sina uppdrag har en positiv bild av sin tid i politiken. Närmare 80 procent av dem som hoppat av är fortfarande partimedlemmar och över hälften kan dessutom tänka sig att kandidera till kommunfullmäktige igen.

Hälften kan tänka sig ställa upp igen

Syn på att kandidera igen bland dem som hoppat av

En tredjedel vill inte kandidera till fullmäktige igen.

FAKTA

Om undersökningen

I undersökningens urval ingår både de som blev invalda i fullmäktige 2006 och sitter kvar hösten 2009 och de som lämnat fullmäktige under mandatperioden 2002–2006 eller från valet 2006 fram till hösten 2009. Svarsandelen uppgår till 76 procent bland dem som sitter kvar och 56 procent bland dem som lämnat fullmäktige. Antalet svarande är 136 bland dem som sitter kvar och 104 bland avhopparna. Resultaten från undersökningen presenteras i rapporten Politikens villkor, som ges ut av CKS i juni 2010.

Författarna

Gissur Ó. Erlingsson är forskare vid Centrum för kommunstrategiska studier (CKS), Linköpings universitet
tfn: 011-36 34 49
e-post: gissur.erlingsson@liu.se

Richard Öhrvall arbetar med demokratistatistik på SCB
tfn: 08-506 941 58
e-post: richard.ohrvall@scb.se

Ja må hon leva i hundra år!

Den stora generationen född 1990 fyller i år 20 år. Om prognoserna faller in kan fler än någonsin förvänta sig att fira sin 100-årsdag.

I födelsedagssången uttrycks förhoppningen att födelsebarnet ska leva i hundra år. Förr var det inte så vanligt att någon blev 100 år gammal. Endast en kvinna av 100 födda år 1910 når i år hundra års ålder och bland män födda samma år är andelen som kan fira sin 100-årsdag ännu lägre.

Befolkningsprognosen pekar på att dagens unga kommer att leva längre än någon tidigare generation. Fem kvinnor av 100 födda 1990 beräknas vara kvar vid hundra års ålder. Bland män i samma generation beräknas två av 100 vara kvar vid hundra års ålder.

DAGENS 100-ÅRINGAR föddes 1910. De växte upp i en tid då infektioner var en vanlig dödsorsak. Till exempel skördade Spanska sjukan många offer 1918. Andra hot var tuberkulos och polio. År 1930 hade de nått 20 års ålder i en tid med ekonomisk depression i världen. Dödsfall redan i ung ålder hade medfört att endast 85 av 100 födda fanns kvar i livet vid 20 års ålder. Dödligheten var dock klart lägre än för deras mor- och farföräldrars generation där endast 70 av 100 fanns kvar i livet vid 20 års ålder.

Tiden efter 1930 har inneburit en övergång från ett samhälle med ekonomisk knapphet till ett välfärdssamhälle. Det är idag kroniska sjukdomar som skördar flest offer. Dödsriskerna har minskat från generation till generation. Denna utveckling

har medfört en ökande andel kvarlevande i högre åldrar jämfört med tidigare generationer. Bland kvinnor födda 1880 fanns 25 av 100 kvar vid 80 års ålder medan hälften av födda 1910 fanns kvar vid 80 års ålder. Motsvarande andelar kvarlevande män vid 80 års ålder var 21 respektive 32 av 100. Bland kvinnor födda 1910 fanns 19 av 100 fortfarande kvar i livet vid 90 års ålder och vid 100 års ålder fanns en av 100 kvar i livet. Bland män var dödsriskerna högre. Endast åtta av 100 födda 1910 fanns kvar i livet vid 90 års ålder och andelen kvarlevande vid 100 års ålder var försvinnande liten.

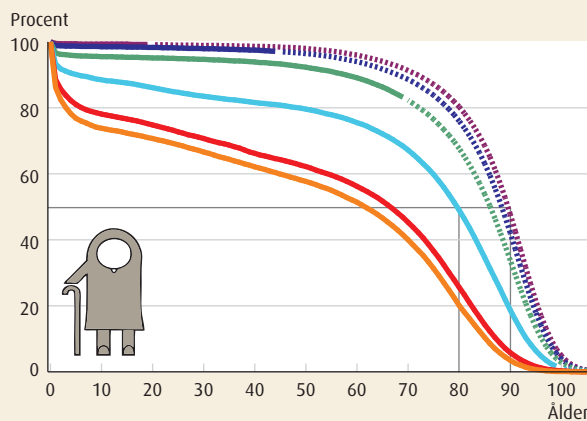
ÖVERLEVNADE bland dagens 20-åringar under de kommande 80 åren är naturligtvis omöjlig att förutsäga. Det blir fråga om

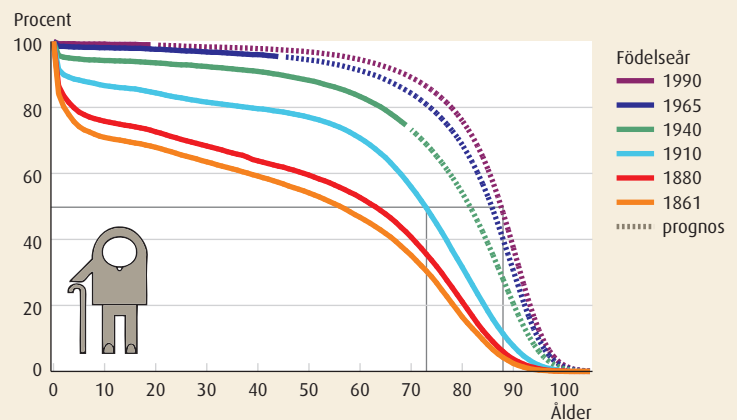
en prognos och mycket kan hända under en så lång period. Även om vi begränsar oss till hälsan så finns det flera frågetecken. Vissa forskare pekar på de negativa effekterna av bland annat övervikt och rökning. Andra forskare ser möjligheter till en mer positiv utveckling. Forskningen låter oss ana nya möjligheter att behandla olika sjukdomar i framtiden. Det förekommer till och med spekulationer om att i framtiden kunna påverka själva åldrandet. Det går

Hälften av dagens unga kvinnor och 38 procent av männen förväntas uppnå 90 års ålder

Andelen kvarlevande kvinnor och män vid olika åldrar för sex födelsegenerationer. För födda efter 1910 har observerad överlevnad kompletterats med information från befolkningsprognosen

Hälften av kvinnor födda 1910 fanns kvar i livet vid 80 års ålder. Bland kvinnor födda 1990 beräknas hälften finnas kvar vid 90 års ålder. Fem av hundra kvinnor födda 1990 kan få fira sin 100-årsdag.

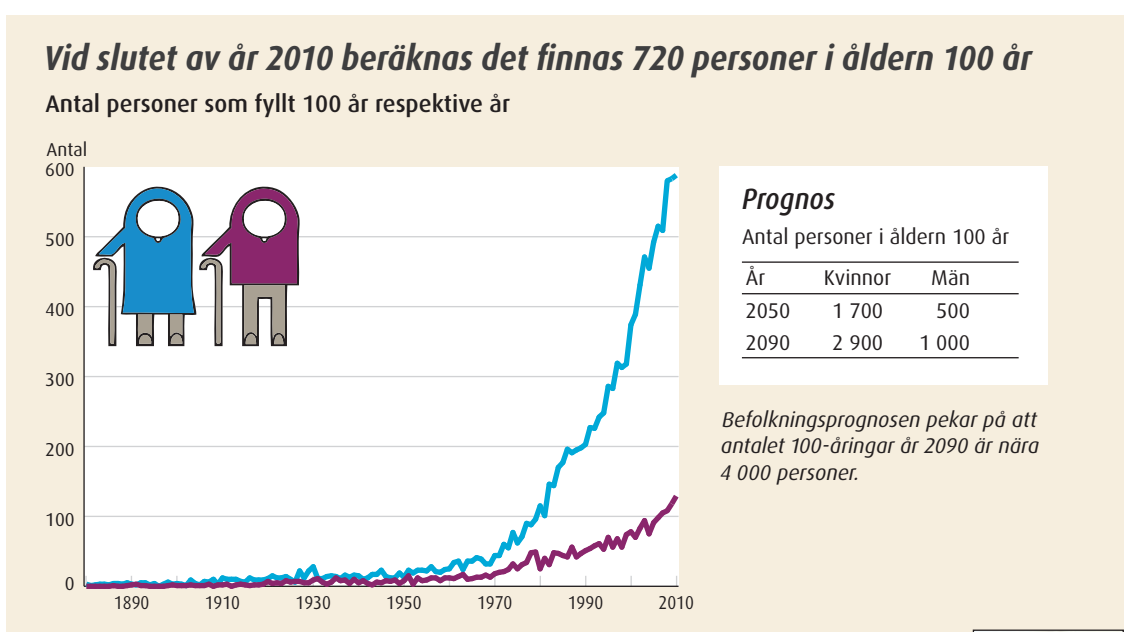
Hälften av män födda 1910 fanns kvar i livet vid 73 års ålder. Bland män födda 1990 beräknas hälften finnas kvar vid 88 års ålder. Två av hundra män födda 1990 kan få fira sin 100-årsdag.

att bygga upp olika mer eller mindre optimistiska framtids-scenarier. Låt oss begränsa oss till att dra fram de trender vi hittills observerat. En sådan framskrivning av trenderna kan trots allt ge oss en fingervisning om framtiden.

OM HITTILLSVARANDE TREND med sjunkande dödsrisker fortsätter kan nio av tio av dagens 20-åringar räkna med att få fira sin 65-årsdag. Hälften av kvinnorna beräknas fortfarande finnas kvar vid 90 års ålder mot 38 av 100 män. Hälften av männen kan räkna med att få fira sin 88-årsdag. Bland dem som är födda 1990 kan en högre andel än i någon tidigare generation få uppleva sin 100-årsdag och få uppleva att sångens text ...”ja må hon leva i hundra år.” verkligen har slagit in.

Hur riktiga dessa förutsägelser blir kan endast framtiden utvisa. De av dagens unga som lever till 2090 kommer att ha

facit och kan se hur rätt han hade som påstod att hela fem av hundra kvinnor respektive två av hundra män födda 1990 skulle få fira sin 100-årsdag. ●

Författare

Hans Lundström
är demograf vid prognosinstitutet på SCB
Tfn: 08-506 943 70
e-post: hans.lundstrom@scb.se

Statistik över livsöden

Kohortstudier är en typ av undersökning som ger statistik över hur det har gått för människor under en längre följd av år. Ett exempel är statistik över hur länge individerna i en viss födelsekull levde. Ett annat exempel är statistik över hur ett visst års nyinvandrade har lyckats få jobb under följande år. Resultaten blir konkreta och ganska lätta att tolka, men att räkna fram dem kräver sin idé.

Statistik brukar för det mesta ge ett slags ögonblicksbilder. Den visar hur det står till vid olika tidpunkter eller under olika år. Kohortstudier är dock något annorlunda, de ger statistik utöver det vanliga. Där utgår man från en viss grupp individer vid en viss tidpunkt, och sedan följer man upp hur det går för dessa individer under flera år.

Ett exempel på en kohortstudie visades i förra numret av Valfärd (Nr 1, 2010, s. 4–5). Där studerar man gruppen av utrikes födda som invandrade under år 1997, eller 1997 års *invandrarkohort*. Genom att följa personerna över tid kan man räkna fram till exempel hur stor andelen sysselsatta var i gruppen vid olika tidpunkter efter invandringen, som i diagrammet här intill. Kvinnor och män behandlas var för sig, som varsin egen grupp.

VAD MAN VILL VISA med kurvorna är hur det har gått med sysselsättningen för dem som invandrade 1997 och sedan dess har levt i Sverige.

I verkligheten finns det dock många invandrade som åter utvandrar, och kanske invandrar på nytt några år därefter. Dessutom hinner somliga dö. Kurvan är beräknad så

att den inte ska störas av detta. För här ska det handla enbart om dem som alltsedan invandringen 1997 har levt kvar i Sverige.

De som åter utvandrar eller dör faller ur kohorten och ska därefter inte längre följas i studien. På jargongen kallas det att de blir *högercensurerade*. Det har inget med politik att göra, ”till höger” i diagrammet menas det!

Kohortstudien bygger på en databas som utgår från befolkningsregistren. I beräkningen går man fram stegvis år för år. För varje år kollar man upp vilka i gruppen, invandrar-kohorten från 1997, som enligt registren ännu finns kvar

i befolkningen och alltså fortfarande ska ingå i studien. För varje år kan man så räkna fram andelen sysselsatta bland dem som ännu är med.

RETROSPEKTIVA FRÅGOR, dvs. tillbakablickande frågor, kan vara ett annat sätt att belysa saker som hänt i människors liv. Man kan gå ut till ett urval av personer och fråga dem till exempel vilket år de invandrade och vilket år de fick jobb. Det rör sig alltså om två alternativa sätt att belysa människors liv, det ena är kohortstudie och det andra är retrospektiv frågeundersökning. Resultaten blir inte helt jämförbara.

Ansatsen med retrospektiva frågor kan tyckas naturlig, men den har en del brister. Frågorna kan bli krångliga och svåra att uppfatta, och de svarande kan ha svårt att minnas, så att svaren blir osäkra. Kostnaden för att samla in svaren medför att man får nöja sig med ett urval, vilket ger slumposäkerhet och troligen hackiga kurvor. Å andra sidan

har en frågeundersökning en fördel i att man kan komplettera med frågor om till exempel levnadsvanor eller åsikter, till djupare analyser.

En kohortstudie hänger på att det finns ett register över kohorten, och att registret hela tiden uppdateras med det som händer personerna. Viktigt för kvaliteten i en kohortstudie är att rutinerna för registrets uppdatering fungerar stabilt under lång tid. Merkostnaden för själva studien kan bli måttlig om registret ändå behöver föras för andra syften. Å andra sidan är man beroende av vilka slags uppgifter som registret innehåller, och det sätter förstås vissa gränser för analyserna.

DÖDLIGHET KAN OCKSÅ belysas med kohortstudier. Man följer en födelsekull, en *födelsekohort* av kvinnor respektive män var för sig, från ett givet år då de föddes. Resultat från en kohortstudie av dödlighet visas i den föregående artikeln.

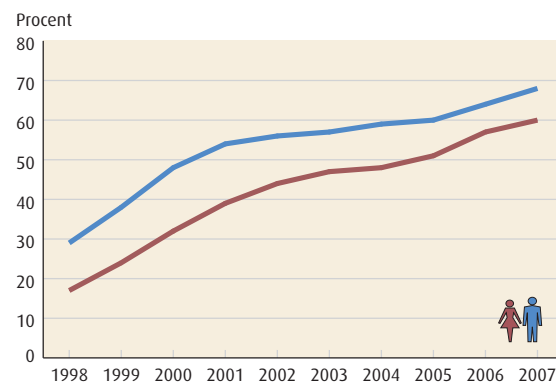
I dödlighetsstudien vill man räkna fram siffror på hur andelen överlevande i födelsekohorten avtar, genom att fler och fler dör med tiden.

I verkligheten händer även att personer utvandrar, men det vill man här kunna bortse från. Analysen ska gälla överlevnaden fram till döden, för personer i Sverige. Utvandrarerna är ”högercensurering” liksom nyss, och det gäller att räkna som om någon utvandring inte hade förekommit.

ATT RÄKNA STEGVIS är för år är också här lösningen på proble-

Exempel på kohortstudie

Andelen sysselsatta bland utrikes födda som invandrat 1997 och som då var 20–55 år, kvinnor och män

met. För varje år betraktar man dem i kohorten som innan dess varken hade utvandrat eller dött. För den gruppen räknar man fram andelen som sedan inte dog under året. Därefter multiplicerar man dessa tal på andel överlevande år för år, från födelseåret till ett givet senare år. Resultatet blir andelen av kohorten som överlevde från födelseåret till det senare året. Detta är just vad man önskade, och man kan rita en kurva över hur antalet personer i kohorten avtar med tiden.

Hundra år efter födelseåret har nästan alla i kohorten hunnit dö. Först då har man hela bilden klar över hur länge personerna i kohorten levde. Då kan man räkna fram den observerade medellivslängden i kohorten, hur gamla personerna till slut blev i genomsnitt.

En nackdel med kohortstudier av dödlighet är alltså att det slutliga resultatet låter vänta på sig. Det blir klart

först när praktiskt taget alla i kohorten har hunnit dö.

Sättet att räkna gör som sagt att utvandringen i princip inte ska påverka resultatet här, matematiskt sett. Detta betyder att resultatet handlar om dödlighet och överlevnad renodlat. Det betyder däremot inte något bestämt om hur det hade gått i hypotetiska scenarier där utvandringarna hade stannat i Sverige. Sådana scenarier kan bli något problematiska, bland annat då förmågan till överlevnad kanske inte kan förutsättas vara likvärdig mellan utvandringarna och övriga.

MEDELLIVSLÄNGDEN i statistikens vanliga mening, eller den *förväntade livslängden*, är lite annat. Beräkningen liknar delvis den som nyss beskrevs, men den görs inte på någon viss födelsekohort utan på aktuell statistik för till exempel det senaste året. Även denna beräk-

ning görs för kvinnor respektive män var för sig.

Åter går man stegvis fram, nu genom att man för varje ålder beräknar andelen som uppnår den åldern, bland dem som ännu levde på födelsedagen närmast innan. I detta fall använder man normalt siffror enligt senaste statistik, så att man får nu rådande andel som överlever ett år i respektive ålder. Som förut multiplicerar man sedan ihop dessa åldersvisa ett-års överlevnadsandelar, så att man får tal på andel överlevande från noll års ålder upp till varje given ålder.

Resultatet kallas *livslängdstabell*, och man kan säga att det visar överlevnadsmönstret i ett slags tänkt kohort av personer som man följer genom livet.

Den förväntade livslängden beräknas som den genomsnittliga tid som personerna lever i den tänkta kohorten – med överlevnad enligt aktuell statistik i varje ålder.

För år 2009 beräknas den förväntade livslängden till 83 år för kvinnor och 79 år för män. Detta är så länge som en nyfödd i dag skulle kunna vänta sig att leva, om dagens överlevnadsmonster skulle bestå oförändrat i framtiden.

Talen säger däremot inte hur länge man kan vänta sig att leva i verkligheten. Hur det går med det beror även av hur det blir med framtida dödlighet och överlevnad, och det går inte att beakta på förhand.

Bra är att den förväntade livslängden kan jämföras talande, till exempel mellan länder eller med gångna tider. ●

Lästips

Tidigare i Statistiskolan – finns på www.scb.se

Medellivslängden
(ur ValfärdsBulletinen, Nr 4, 1993)

Räkna med livslängder
(ur ValfärdsBulletinen, Nr 1, 1999).

Författare

Martin Ribe
är metodstatistiker
på SCB
tfn: 08-506 948 54
e-post: martin.ribe@scb.se

Mäns livslängd närmar sig kvinnors

Kvinnor lever i genomsnitt längre än män. Själv mord, olyckor och alkoholmissbruk svarar för en stor del av mäns överdödlighet i ungdomen och yngre medelåldern. I högre åldrar är hjärt- och kärlsjukdomar den viktigaste förklaringen till mäns överdödlighet.

Kvinnor lever i genomsnitt längre än män och skillnaden i medellivslängd är större i dag än den var på 1940-talet. Under 1950-, 60- och 70-talen ökade kvinnors medellivslängd stadigt medan den var nästan oförändrad bland män. Det gjorde att könsskillnaden ökade från drygt två år 1945 till drygt sex år i slutet av 1970-talet.

Från 1980-talet har dock mäns medellivslängd ökat snabbare än kvinnors vilket gjort att skillnaden nu minskat till fyra år. År 2009 var den förväntade återstående medellivslängden vid födseln 83 år för kvinnor och 79 år för män.

MEDELLIVSLÄNGD är ett samlingsmått på dödligheten i olika åldrar. När man jämför kvinnors och mäns dödsrisker åldersvis är den högre bland män ända upp till 95 års ålder. Störst är skillnaden i 20-årsåldern. Då är det upp till tre gånger så vanligt att män dör som att kvinnor gör det. Det är framför allt den

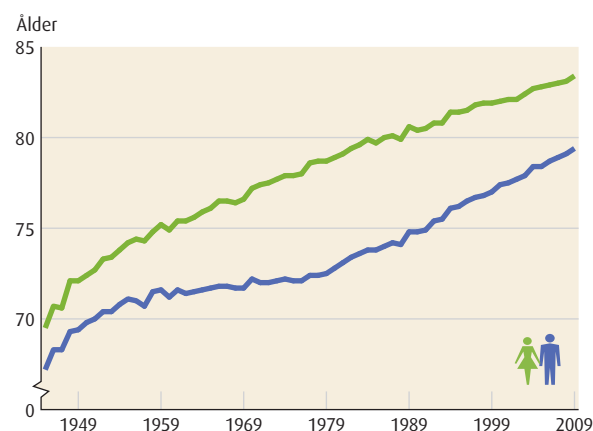
Folkhälsorapport 2009 ger en övergripande bild av folkhälsan i Sverige. Rapporten lyfter sambanden mellan sociala faktorer, levnadsvanor och de stora folksjukdomarna samt beskriver utvecklingen bland kvinnor och män, i olika åldersgrupper och olika socioekonomiska grupper.

Folkhälsorapporten 2009 finns på www.socialstyrelsen.se

Mäns medellivslängd ökar snabbare

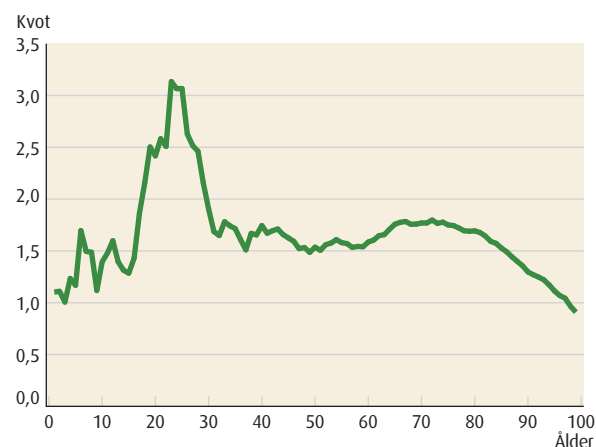
Förväntad medellivslängd vid födseln för kvinnor och män i Sverige 1945-2009

Skillnaden mellan kvinnors och mäns medellivslängd var som störst i slutet av 1970-talet.

Unga män dör av skador

Kvoten mellan antal döda män per 100 000 och antal döda kvinnor per 100 000, åren 2003-2007

I 20-årsåldern är mäns dödlighet tre gånger så hög som kvinnors.

högre risken för män att dö av skador som gör att skillnaden är så stor i den åldern. Att män, och då särskilt yngre män, har en högre alkoholkonsumtion än kvinnor bidrar sannolikt till detta.

Sedan mitten av 1990-talet har dödligheten bland unga män ökat något. Det har den inte bland kvinnor. Perioden 2000–2006 dog årligen omkring 120 kvinnor och 300 män i åldersgruppen 16–24 år.

I åldersgruppen 25–64 år dör varje år omkring 2 000 kvinnor och 6 000 män. Dödligheten ökar kraftigt med stigande ålder och det är 10–20 gånger fler som dör vid 64 års ålder än vid 25 års ålder. Ända upp i fyrtioårsåldern är det mäns högre dödlighet i självmord, olyckor och alkoholmissbruk som ligger bakom en stor del av överdödligheten bland män. Högre upp i åldrarna är hjärt- och kärlsjukdomar den viktigaste förklaringen till mäns överdödlighet.

FÖRE 60 ÅRS ÅLDER finns det en dödsorsak som är vanligare bland kvinnor än bland män, och det är cancer. Det beror på att bröstcancer, livmodercancer och äggstockscancer kommer tidigare i livet än prostatacancer. Åren 2004–2006 var medianåldern 72 år för dem som dog i bröstcancer, 67 år för livmodercancer, 75 år för livmodercancer och 71 år för äggstockscancer. Medianåldern för dödsfall i prostatacancer var 81 år.

HJÄRT- OCH KÄRLDÖDLIGHETEN har minskat kraftigt bland män, vilket sannolikt främst är en följd av minskad rökning. Risken för hjärt- och kärlsjukdomar minskar nästan omgående när man slutar röka.

Risken för lungcancer minskar också men det går långsammare. Trots att svenska män numera röker minst av alla

män i EU så finns det ungefär en miljon rökare i Sverige. Det motsvarar 18 procent av alla kvinnor och 14 procent av alla män. När rökningen var som mest utbredd, på 1960- och 70-talen, rökte en fjärdedel av alla svenska kvinnor och hälften av alla män.

RÖKNING BLAND män började minska redan för trettio år sedan. Som en följd av detta har lungcancerdödligheten bland män minskat sedan 1980-talet. Utvecklingen bland kvinnor har inte varit lika bra. Kvinnor över 45 år fortsätter att röka i ungefär samma omfattning som tidigare och följaktligen fortsätter också lungcancerdödligheten att öka bland kvinnor. Omkring 80–90 procent av all lungcancer orsakas av rökning. Bland kvinnor i dag dör fler av lungcancer än av bröstcancer och upp till 65 års ålder drabbas fler kvinnor än män av lungcancer.

Glädjande är dock att andelen rökare bland yngre kvinnor minskat stadigt under senare decennier och att lungcancer i åldrarna 40–54 år minskar sedan år 1997. Lungcancer bland yngre utgör bara en liten del av all lungcancer bland kvinnor men det är ett tidigt tecken på att den uppåtgående lungcancer-trenden bland kvinnor är på väg att brytas. Lungcancer är betydligt vanligare bland dem som har lägre utbildning än bland dem som har högre, oavsett kön. ●

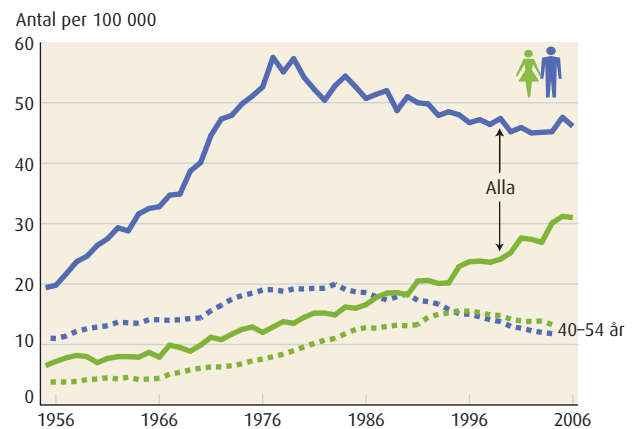

Författare

Marie Berlin
arbetar med välfärdsanalys på Socialstyrelsen
tfn: 075-247 31 78
e-post:
marie.berlin@socialstyrelsen.se

Död i lungcancer minskar bland yngre

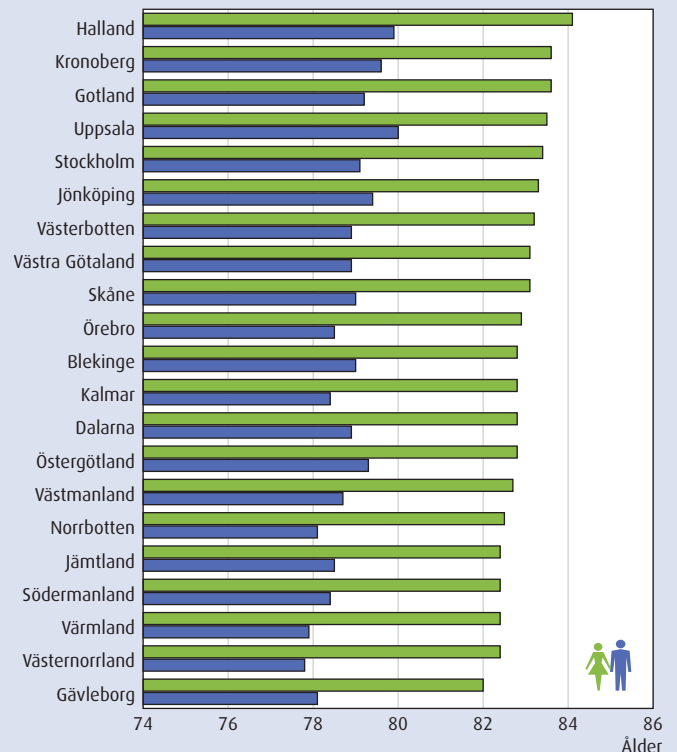
Antal döda i lungcancer per 100 000 invånare och år, kvinnor och män i totalbefolkningen samt i åldersgruppen 40–54 år, perioden 1955–2006

Andelen män som dör i lungcancer har minskat sedan 1970-talet, bland kvinnor fortsätter den dock att öka. Bland kvinnor i medelåldern (40–54 år) minskar dock lungcancerdödligheten sedan år 1997, vilket är ett tecken på att den uppåtgående trenden kan vara på väg att brytas.

Hallänningar lever längst

Återstående medellivslängd vid födelsen för kvinnor och män i olika län år 2009

Kvinnor i Halland har den högsta återstående medellivslängden från födelsen (84,1 år) och män i Västernorrland har den lägsta (77,8 år). Bland kvinnor är medellivslängden lägst i Gävleborgs län (82,0 år). Äldst blir männen i Uppsala län (80,0 år), tätt följda av männen i Halland (79,9 år).

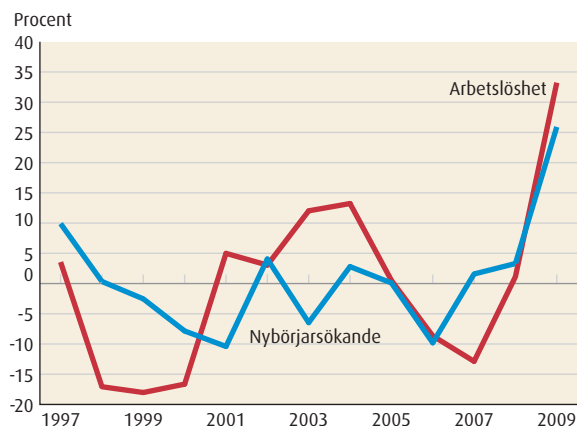
Konjunkturen påverkar intresset för

Det ekonomiska läget har betydelse för ungdomars vilja att studera. Kvinnors studieintresse påverkas mer av konjunkturen än mäns.

Ju sämre utsikterna är att få ett arbete, desto attraktivare framstår den högre utbildningen, eftersom alternativet annars ofta är arbetslöshet. Därför ligger det nära till hands att misstänka att arbetsmarknadsläget påverkar antalet personer som söker sig till högre utbildning. Utvecklingen motsäger inte heller att det kan finnas ett samband över tid. Efterfrågan på högre utbildning illustreras här med antalet nybörjarsökande, det vill säga

Arbetslöshet och antal nybörjarsökande följs stundtals åt

Utveckling av nybörjarsökande och arbetslöshet

Fler motiveras att studera när det är svårt att få jobb.

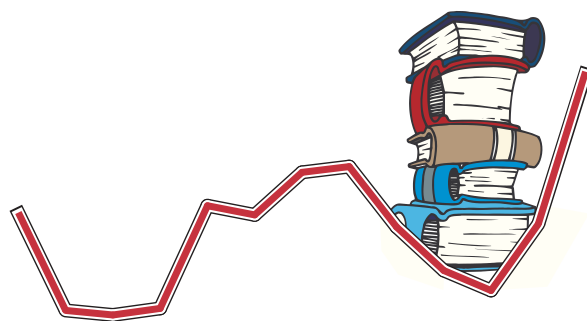
sökande som tidigare inte ägnat sig åt högre studier i Sverige.

FORSKNINGEN PÅ OMRÅDET ger en något blandad bild av ett eventuellt samband. Den allmänna konjunkturen, eller arbetslösheten, bedöms ofta men inte alltid vara av betydelse för efterfrågan på högre utbildning. Helt andra faktorer, som möjligheten att finansiera sina studier kan vara avgörande.

SCB HAR GENOMFÖRT en studie som omfattar perioden 2003 till 2008. Målgruppen som studerats är potentiella studenter i åldrarna 19–26 år som har genomgången gymnasieskola och

högre utbildning

har behörighet till högre studier, men inte tidigare studerat på högskolenivå. Denna grupp bestod under studiens sista år av närmare 350 000 personer. Knappt hälften av dem var kvinnor och en femtedel hade utländsk bakgrund. Medelåldern för gruppen var 22 år.

RESULTATEN VISAR att det finns ett samband mellan efterfrågan på högre utbildning och konjunktur i den enskilda kommunen och att kvinnornas efterfrågan är mer känslig för konjunkturen än männens. Under perioder när förvärvsintensiteten är hög, när många har arbete, sjunker intresset för högre studier.

Det är inte bara konjunkturen som har betydelse för viljan att studera. Den förväntade framtida inkomsten, eller den premie i form av högre lön som utbildningen förväntas leda till, spelar en viktig roll för individens intresse för högre studier, dock inte lika stor som läget på arbetsmarknaden.

Vidare tyder resultaten på att intresset för högre studier avtar med stigande ålder och att personer som har minst en högutbildad förälder söker högre utbildning i större omfattning. Högre gymnasiebetyg bidrar också till att öka intresset för att studera vidare.

MÅNGA PERSONER arbetar i en annan kommun än den de bor i. Av denna anledning kan det bli missvisande att bedöma deras intresse för högre utbildning enbart utifrån förhållanden på bostadsorten. Därför har efterfrågan även studerats för större geografiska områden där kom-

Konjunkturen betyder mer än förväntade framtida inkomster för viljan att studera

Olika faktors inverkan på intresset för högre studier

Variabel	Samtliga	Män	Kvinnor
Förvärvsintensitet	-0,16	-0,09	-0,36
Högre utbildning förälder	0,13	0,13	0,13
Utbildningspremie	0,09	0,02	0,11
Ålder	-0,03	-0,01	-0,02
Betyg	0,001	0,003	0,003
Utländsk bakgrund	-0,01	-0,05	0,06

Anmärkning: Konjunkturvariabeln är rödmarkerad och kursivering anger att samband mellan efterfrågan på högre utbildning och den undersökta variabeln saknas.

Faktorena som påverkar efterfrågan på högre utbildning har rangordnats efter effektens storlek.

Värdena i tabellen ska tolkas som att en ökning av förvärvsintensiteten med en procentenhet leder till en minskning av andelen sökande med 0,16 procentenheter. Det motsvarar under 2008 drygt 600 personer.

Om andelen föräldrar som har högre utbildning ökar med en procentenhet är sannolikheten att en möjlig student söker till högskolan 0,13 procentenheter högre. Övriga variabler kan tolkas på motsvarande sätt.

muner slagits samman till lokala arbetsmarknader. En lokal arbetsmarknad är ett område med en centralort till vilken personer som bor i omkringliggande kommuner arbetspendlar. En sådan alternativ ansats leder till både en förstärkning av tidigare effekt och till en breddning genom att även männen uppvisar viss konjunkturkänslighet. Förklaringen bakom detta skulle kunna återfinnas i att män historiskt sett oftare än kvinnor arbetspendlat, varför deras vilja att studera snarare påverkas av arbetsmarknaden inom ett större område än den enskilda kommunens. ●

FAKTA

Så gjorde vi

Sambandet mellan efterfrågan på högre utbildning och konjunkturen har undersökts i en modell baserad på individdata som aggregerats först till kommun- och sedan till riksnivå. Dataunderlaget kommer huvudsakligen från universitets- och högskoleregistret samt från SCB:s registerbaserade arbetsmarknadsstatistik (RAMS). I modellen studeras förutom huvudvariabeln konjunktur, även andra saker som förväntas påverka efterfrågan på högre utbildning och som är tillgängliga på antingen individ- eller kommunnivå. Det innebär att faktorer som genomsnittsbetyg, socioekonomisk bakgrund, ålder, utländsk bakgrund, kön och utbildningspremie beaktas.

Den socioekonomiska bakgrunden anger andelen personer med minst en högutbildad förälder. Konjunkturen mäts som förvärvsintensiteten, det vill säga andelen personer med arbete inom ett geografiskt avgränsat område. Förvärvsintensiteten har använts som konjunkturmått eftersom exempelvis uppgifter om arbetslöshet saknas på den detaljnivå som modellen kräver.

Artikeln baseras på ett pågående arbete vid Statistiska centralbyrån kring efterfrågan på högre utbildning och konjunktur. Arbetet presenteras mer utförligt i artikeln: Andersson, Fredrik och Hagsten, Eva (maj 2010), Konjunkturkänslighet i efterfrågan på högre utbildning, En panelstudie av förvärvsfrekvensens inverkan på andelen sökande och nybörjare som publicerats i Fokus på näringsliv och arbetsmarknad, 2010:02.

Författare

Eva Hagsten
arbetar med ekonomisk analys på SCB
tfn: 08-506 942 27
e-post: eva.hagsten@scb.se

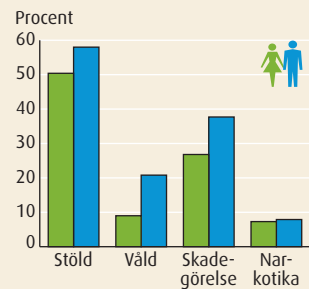
Stöld vanligaste brottet bland unga

Ungefär varannan ungdom uppger att de stulit något under det senaste året. Ofta handlar det om snatteri medan allvarigare brott, som bilstölder, är ovanligt. Vissa brott, exempelvis snatteri, är ungefär lika vanligt bland flickor och pojkar. Däremot är grövre stöld- och våldsbrott vanligare bland pojkar.

Det är relativt vanligt att unga vid något enstaka tillfälle begår brott. Det är dock en mindre andel unga som svarar för en stor del av den totala brottsligheten bland ungdomar. Skolundersökningen om brott som genomförs av Brottsförebyggande rådet be-

skriver förekomsten av brottslighet och erfarenheterna av brott bland elever i årskurs 9.

Andel unga som uppger att de begått olika typer av brott

Källa: Brottsförebyggande rådet (Brå), www.bra.se

260 000 sökte asyl i EU-länderna

År 2009 sökte 260 000 personer asyl i något EU-land. Flest asylsökande kom från Afghanistan, Ryssland, Somalia, Irak och Kosovo. De länder där flest personer sökte asyl var Frankrike, Tyskland

och Storbritannien. I relation till befolkningens mängd är det flest asylsökande i Malta, Cypern och Sverige.

Källa: Eurostat epp.eurostat.ec.europa.eu

Mer än hälften högutbildade i Danderyd

Danderyd är den kommun som har högst andel högutbildade. 53 procent av invånarna i åldern 25–64 år har minst en treårig högskoleutbildning. Danderyds 53 procent går att jämföra med rikets genomsnitt på 23 procent. Även flera andra kommuner i Stockholmsområdet ligger på topplistan över kommuner med högst utbildningsnivå. Den höga utbildningsnivån i Stockholmsområdet förklaras med en arbetsmarknad med många jobb för högutbildade, ett stort utbud av högre utbildning samt en stor andel yngre personer vilka har en högre utbildningsnivå än äldre.

Andel invånare med minst tre-årig eftergymnasial utbildning

Kommun	Andel (%)	Utbildningsnivå högst i
Danderyd	53	Stockholmsområdet
Lund	50	
Lomma	41	
Lidingö	41	
Täby	38	
Uppsala	38	

Andel invånare med minst tre-årig eftergymnasial utbildning

Kommun	Andel (%)	Lägre utbildningsnivå i mindre kommuner
Gnosjö	8	
Degerfors	8	
Laxå	8	
Bjuv	8	
Filipstad	8	
Eda	8	

Källa: SCB, www.scb.se

SCB-siffran

12 978 ledamöter

ska väljas till kommunfullmäktige i höstens val, enligt uppgifter från Valmyndigheten www.val.se

NYA BÖCKER

Lägst pensionsavgångar i Stockholms län

Var femte anställd år 2007 var 55 år eller äldre, och kan därmed antas gå i pension under de närmaste 10 åren. Andelen äldre varierar mellan olika län. Högst andel äldre finns i Dalarna och lägst andel i Stockholm.

Andelen äldre skiljer sig också åt mellan olika yrkesområden. Inom områden som "lärare" och "hälso- och sjukvård" är var fjärde anställd 55 år eller äldre. Däremot inom "teknik och datavetenskap" är det endast var femte anställd som väntas gå i pension de kommande 10 åren.

I rapporten Länens arbetsmarknad – befolkning, näringsliv, yrken och framtida pensionsavgångar ges en beskrivning av åldersfördelning, näringsgrensutveckling, yrkesstruktur och fram-

tida pensionsavgångar inom olika yrkesgrupper i varje län.

På tal om utbildning...

...sammanfattar aktuell utbildningstatistik och ger en inblick i svenskt utbildningsväsende. Den ger snabba svar på var, hur många och ibland också varför.

I publikationen kan du bland annat läsa om hur mycket utbildningsväsendet kostar per år, att antalet studenter inom högskolan ökar och nu är uppe i ungefär 400 000. En fjärdedel av nybörjarna i högskolan är inresande studenter från andra länder. Du kan också läsa om att studievalet i gymnasiet följer traditionella mönster, och att svenska gymnasieelevers resultat i matematik blir allt sämre.

DEMOKRATIDAG den 28 september

Tisdagen den 28 september arrangerar SCB för sjunde året i rad en halvdagskonferens i Stockholm på temat demokrati. Aktuell statistik kring årets val kommer att presenteras.

Moderator är professor Sören Holmberg, statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet.

Se SCB:s webbplats www.scb.se och välj Kurser och seminarier för program och anmälan.

För frågor ring 08-506 944 10 eller använd e-post: valstatistik@scb.se

Olika chefstjänster för kvinnor och män

Kvinnliga och manliga chefer har olika chefsfunktioner och arbetar inom olika slags organisationer. Bland kvinnor är det vanligast att vara ekonomi- och administrativ chef medan män oftast är försäljnings- och marknadschefer. Kvinnor är oftast chefer inom offentlig verksamhet, exempelvis vård och omsorg, utbildning och offentlig förvaltning medan män oftare är chefer inom byggverksamhet eller tillverkning, el-, värme- och vattenförsörjning.

Källa: SCB, www.scb.se

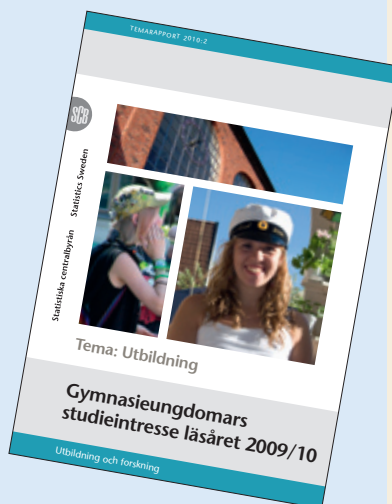
Rapporterna kan hämtas som pdf på www.scb.se och beställas i tryckt form från e-post: publ@scb.se

Sex av tio vill läsa på högskolan

65 procent av flickorna och 51 procent av pojkarna som gick sista året i gymnasiet läsåret 2009/10 planerar att påbörja en högskoleutbildning inom 3 år. Den största andelen som planerar att läsa på högskolan finns i Stockholm, där 68 procent av eleverna planerar att göra det.

Intresset för högskoleutbildning varierar mellan elever på olika gymnasieprogram. På International Baccalaureate planerar alla elever att läsa vidare, och på det naturvetenskapliga programmet är det 9 av 10 som tänker sig det. Däremot på industriprogrammet och livsmedelsprogrammet är det färre än 1 av 20 som planerar att studera på högskolan.

I rapporten Gymnasieungdomars studieintresse läsåret 2009/10 kan du läsa mer om det-

ta, samt om vilka universitet som är mest populära och hur intresset för utlandsstudier förändrats.

Tredubbling av antalet utländska studenter

Lsåret 2008/09 började 24 000 utländska studenter studera i den svenska högskolan. Det innebar att var fjärde nybörjare på högskolan var en utländsk student. Det totala antalet utländska studenter, 36 600, är en tredubbling jämfört med 10 år tidigare. Ungefär hälften av studenterna kom till Sverige som utbytesstudenter och hälften som freemover-studenter, vilket innebär att de ordnar studierna i Sverige på egen hand. Bland utbytesstudenterna kom nära 8 av 10 från

Europa, och de vanligaste länderna var Tyskland, Frankrike och Spanien. Bland freemover-studenterna kom många från Kina och Pakistan. De svenska högskolor som har högst andel utländska studenter är Blekinge Tekniska Högskola, Kungliga Tekniska högskolan och Kungliga Musikhögskolan. Där var mer än hälften av nybörjarna utländska studenter.

Källa: SCB och Högskoleverket, www.scb.se

SOMMARSKOLA I STATISTIK

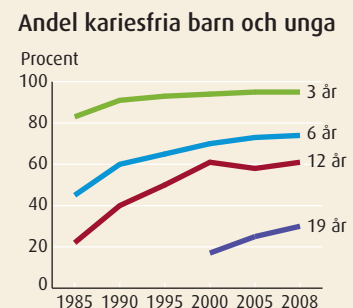
Sommarskolan 2010 tar upp analys av tidsseriedata, med hjälp av bland annat ARIMA och RegARIMA-modeller. Sommarskolan genomförs i samarbete mellan SCB och Universitetet i Örebro och äger rum 9-11 augusti.

För mer information och anmälan, kontakta Thomas Laitila på 070-338 62 42.

Allt fler kariesfria barn

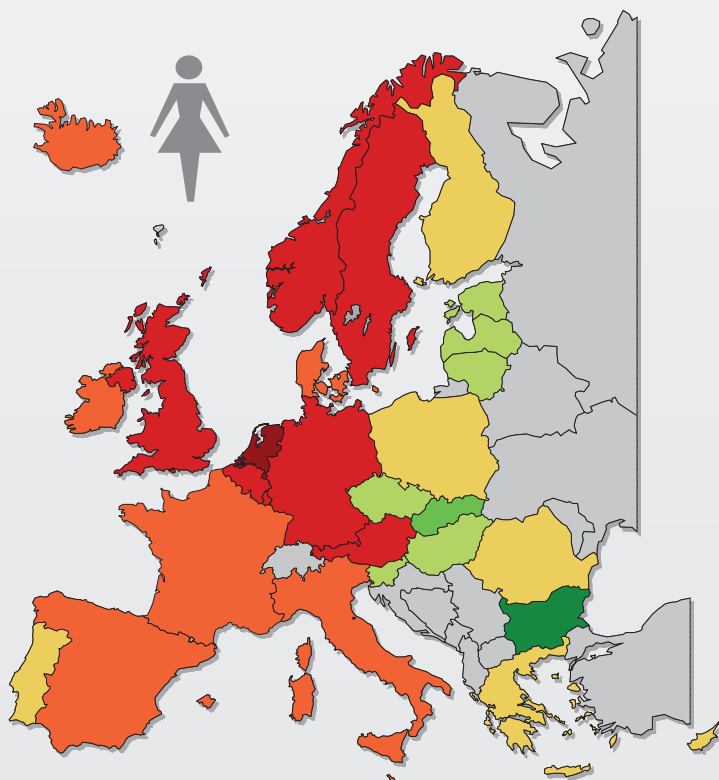

Tandhälsan hos barn och unga blir allt bättre. Under 1980- och 1990-talet ökade andelen kariesfria barn kraftigt. Nu har förbättringstakten stannat av, men även under de senaste tre åren ökar andelen som är kariesfria i alla undersökta åldersgrupper utom bland 3-åringarna. Det finns endast små skillnader mellan flickors och pojkars tandhälsa.

Källa: Socialstyrelsen, www.socialstyrelsen.se

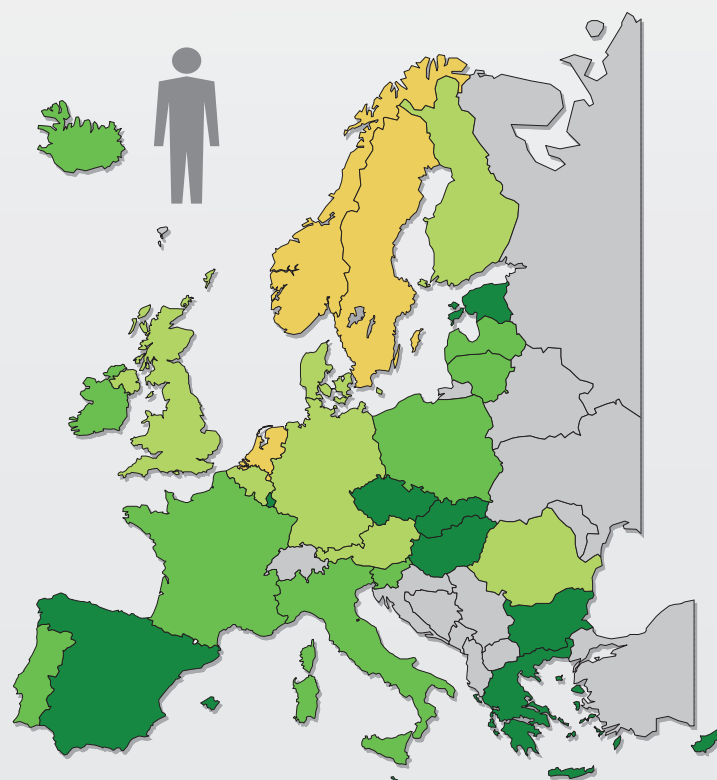
Deltidsarbete i Europa

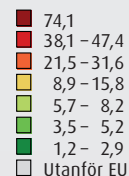
I Bulgarien är andelen deltidssarbetande kvinnor mycket låg, lägre än andelen män i de flesta europeiska länder.

Förutsättningarna för deltidssarbete ser olika ut i Europa. De påverkas av såväl lagar och avtal på arbetsmarknaden som av kultur. Här ser vi hur stor andel av de sysselsatta mellan 25 och 64 år som arbetar deltid.

Kvinnor arbetar deltid i större utsträckning än män i alla EU:s medlemsländer. För kvinnor finns det en tydlig skillnad mellan länderna i öst och väst. För män är skillnaderna mindre, här är det Nederländerna, Sverige och Norge som sticker ut med en relativt stor andel deltidssarbetande män. Nederländerna är speciellt i det här sammanhanget. Tre fjärdedelar av alla arbetande kvinnor jobbar där deltid. Även de nederländska männen är i topp: 16 procent av dem som är sysselsatta arbetar deltid. Det är klart mer än i Sverige, som kommer på andra plats. Där arbetar 10 procent av männen deltid.

Andel deltidssarbetande av sysselsatta, kvinnor respektive män, i åldern 25-64 år, inom EU samt Norge och Island, 2008

En liknande andel deltidssarbetande kan återspegla olika förhållanden. Eftersom andelen som arbetar är olika i olika länder, särskilt för kvinnorna, kan det vara få kvinnor som arbetar deltid i ett land, även om andelen av de sysselsatta är relativt hög.

Uppgifterna är hämtade från den Europeiska arbetskraftsundersökningen, Labour Force Survey (LFS). I de flesta länderna får de som svarar själva definiera sina arbeten som hel- eller deltidssarbeten, men i några länder anges en tröskel för vad som ska betraktas som deltid. Uppgifterna för Sverige är en kombination, beroende på vilken anställningsform den svarande har.